

Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та публічного врядування

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи

МАГІСТР

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему:
**УДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ В
ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи ПУАз-21м,
заочної форми навчання,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Вождєва А.О.

Керівник доц. Паладійчук С.Б.

Рецензент к.е.н., доц. Антонова С. Є.

Рівне – 2024

Звіт подібності

метадані

Заголовок

МАГІСТЕРСЬКА А.ВОЖДЄВОЇ.docx

Автор

Вождева Аліна Олександрівна

Науковий керівник / Експерт

Вождева Аліна Олександрівна

підрозділ

National University of Water and Environmental Engineering

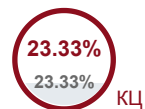
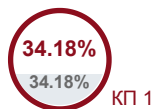
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		23
Мікропробіли		41
Білі знаки		8
Парафрази (SmartMarks)		172

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

11480

Кількість слів

91080

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://wuwr.pl/sppae/article/download/16417/14728/23168	265	2.31 %
2	http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf	167	1.45 %
3	http://sg.vn.ua/wp-content/uploads/2024/08/EGAP_onepager_Impact-Story2_rev1_UA-6.pdf	155	1.35 %
4	https://otherreferats.allbest.ru/law/01328924_0.html	128	1.11 %
5	http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf	127	1.11 %
6	https://goal-int.org/pravove-regulyuvannya-didzhitalizatsiyi-mistsevogo-samovryaduvannya/	124	1.08 %

Національний університет водного господарства
та природокористування

(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри
менеджменту та публічного
врядування

_____ (Л.Х.Тихончук)
“ ” _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Вождєвій Аліні Олександрівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення цифрового врядування в органах місцевого самоврядування

Керівник роботи: доктор філософії., доцент Паладійчук Сергій Богданович
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “ 13 ” листопада 2024 року С №-1487

2. Строк подання студентом роботи «10» грудня» 2024 року

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правові акти, розпорядження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, статистичні дані Державної служби статистики України, підручники, посібники, монографії, періодичні видання.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичні основи цифрового врядування в ОМС 2. Аналіз сучасного стану цифрового врядування в ОМС.
3. Шляхи вдосконалення цифрового врядування в ОМС.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження. Аналіз та статистика цифрового врядування в ОМС. Шляхи вдосконалення цифрового врядування в ОМС. Переваги і недоліки цифровізації ОМС. Висновки.

Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Паладійчук С.Б. доцент	11.11.2024	
Розділ 2	Паладійчук С.Б., доцент	18.11.2024	
Розділ 3	Паладійчук С.Б., доцент	02.12.2024	

7. Дата видачі завдання « 11» листопада 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів	Примітка
1.	Вступ Розділ 1. Теоретичний розділ	11.11.24-17.11.24	
2.	Розділ 2. Аналітичний розділ	18.11.24-01.12.24	
3.	Розділ 3. Проектування, обґрунтування, оптимальні рішення, їх впровадження	02.12.24-08.12.24	
4.	Оформлення презентації, документів та підготовка до захисту	09.12.24-15.12.24	

Студент (ка)

(підпис)

Вождєва А.

(прізвище та ініціали)

Керівник магістерської роботи

Паладійчук С.Б

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ.....	6
1.1. Сутність та зміст цифрового врядування.....	6
1.2. Цифрова трансформація органів місцевого самоврядування.....	13
1.3. Нормативно-правове забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах діджиталізації.....	25
Висновки до першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	35
2.1. Характеристика проблем та переваг умов цифровізації громад.....	35
2.2 Стан цифровізації територіальних громад України під час війни.....	40
2.3. Імплементация зарубіжного досвіду цифровізації грома.....	52
Висновки до другого розділу.....	57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	59
3.1. Шляхи модернізації державного управління в умовах розвитку цифрового врядування суспільства	59
3.2. Перспективні напрямки цифрового врядування органів місцевого самоврядування.....	64
3.3 Оцінка впровадження цифровізації громад під час війни.....	68
Висновки до третього розділу.....	75
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80

ВСТУП

Трансформаційні процеси в Україні, так і у світі в цілому суттєво впливають на публічну політику, що є причиною формування нових суспільних відносин і, відповідно, зумовлює розроблення якісно нових регуляторів, які матимуть ефективні важелі впливу на них.

Актуальність теми магістерської роботи щодо вдосконалення цифрового врядування в органах місцевого самоврядування зумовлюється необхідністю впровадження цифровізації, а особливо в сучасних умовах військового стану. У процесі інтеграції нашої держави до ЄС здійснюється цифрова трансформація органів державного управління.

Все більше держав у сучасному світі укріплюють свою інституційну і правову бази задля ефективного розвитку електронного урядування. Аналіз результатів анкетування ООН у 2022 році демонструє, що все більше країн намагаються рухатися до «безперебійного» уряду, який автоматизований, а його послуги є доступними з різноманітних регіонів і в будь-який зручний час кожному. У зв'язку з цим територіальні громади мають ефективно послуговуватися новими цифровими технологіями для розбудови власних високих життєвих стандартів.

Наразі є запит в необхідності інноваційних змін в публічній службі, як-от масштабне впровадження діджиталізації, ІІІ у роботу органів місцевого самоврядування. Чимало наукових сучасних досліджень доводять, що територіальні громади вдало послуговуються новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями під час прийняття ефективних управлінських рішень.

Відтак, питанням цифровізації в органах місцевого самоврядування присвячено чимало наукових розвідок. Серед зарубіжних вчених такі як-от: П. Данлеві, Г. Маргеттс, С. Бастоу та ін. Щодо сучасних наших науковців, то слід зазначити, що питанням цифровізації у сфері державного управління займалися низка дослідників: Т. Запорожець, О. Карпенко, С. Квітка, Т. Маматова, І. Хожило, В. Куйбіда та ін. Науковці Квітка С., Новіченко Н.,

Гусаревич Н., Піскоха Н., Бардах О. вивчали перспективні напрямки цифрової трансформації публічного управління. Косоруков, А., Магиляс Ю, Миргородська М, враховуючи іноваційні тренди цифровізації, досліджували технології впровадження штучного інтелекту в сучасне публічне управління. Низка науковців - Бородін Є., Піскоха Н., Демошенко Г., Карпенко О., Борисенко Ю. досліджували цифрове врядування в Україні та сучасні світові тренди. Аспекти правового регулювання діджиталізації в органах місцевого самоврядування досліджувати: Т. Чернадчук та І. Козачок, А. Клян, К., А. Миколук, М. Баймуратов, О. Батанов та ін..

Попри наукових праць в сфері цифрового врядування, необхідно зауважити, що у сучасних наукових розвідках проблема удосконалення цифрового врядування органів місцевого самоврядування є недостатньо вивченою і вдосконаленою. Тому є необхідність у подальших наукових дослідженнях.

Метою магістерської роботи є дослідження процесу цифрового врядування в органах місцевого самоврядування та визначення напрямків його удосконалення для забезпечення ефективного та якісного державного управління в Україні.

Завдання магістерської роботи:

- розкрити сутність та зміст цифрового врядування в органах місцевого самоврядування;
- дослідити впровадження цифрової трансформації в органи місцевого самоврядування;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах діджиталізації;
- здійснити аналіз проблем і переваг умов цифровізації громад;
- дослідити сучасний стан цифрового урядування на місцевому рівні та можливості імплементації закордонного досвіду з досліджуваної проблеми;
- виокремити пріоритетні напрямки та шляхи вдосконалення цифрової трансформації органів місцевого самоврядування.

Об’єкт - процес удосконалення цифрового врядування в органах місцевого самоврядування.

Предмет – теоретичні та практичні засади вдосконалення цифрового врядування в ОМС.

У процесі дослідження ми використали такі методи, як-от: системний аналіз, абстрактно-логічний (порівняльний, графічний), економіко-статистичний та ін.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що матеріалами наукової роботи можуть послуговуватися молоді науковці, здобувачі в процесі співпраці з державними органами влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти та закладах підвищення кваліфікації.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг магістерської роботи становить 92 сторінки, із них 80 - основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ

1.1. Сутність та зміст цифрового врядування

Цифрове врядування в нашій державі глибоко пов'язане із процесом становлення нового етапу розвитку суспільства – застосуванням інформаційно-комунікаційних новітніх технологій, зокрема, діджиталізації, у процесі прийняття ефективних рішень в ОМС.

У наш час в суспільстві з'явилася нагальна потреба в якісних змінах усіх сфер суспільного життя. А тому 2020 рік ознаменувався так званою «цифровою революцією». У публічному управлінні виникли потреби його вдосконалення і це проявилось насамперед в переході до сталого розвитку на новій інформаційній основі. Поряд з цим, слід вказати на низку проблем, що виникла у зв'язку з впровадженням діджиталізації, як-от:

- майже не стало традиційних галузей;
- появилися серйозні зміни у професіях державних службовців з впровадженням автоматизованих систем;
- спостерігається низька цифрова грамотність публічних службовців;
- недостатня довіра працівників публічних організацій до цифрового середовища;
- виникли проблеми з питаннями інформаційної безпеки в суспільстві та ін.

З огляду на вище означене, в подальшому є необхідність аналізу багатьох чинників, що впливають на формування цифрового суспільства, зокрема, в ТГ в наш час. Цифровізація органів публічного управління призведе до якісних змін у прийнятті рішень та сприятиме підвищенню цифрових компетентностей державних службовців.

Розглянемо різні підходи авторів до сутності проблем сьогодення, в епоху запровадження цифрового урядування. Науковці Куйбіда В.С., Карпенко О.В. поняття «цифрове врядування» трактують, як «сервісно-«орієнтовану організацію функціонування системи публічного врядування (управління) на основі цифрових технологій, що не є тотожним поняттю «електронне

урядування». Під електронним урядуванням розуміють спосіб організації публічної влади за допомогою електронних систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, то цифрове врядування є новою інноваційною парадигмою організації та розвитку системи управління, одним із трендів якої є реалізація цифрових трансформацій у поєднанні з упровадженням сучасних цифрових технологій» [56].

У світлі сучасних умов через враження різних чинників: війна, падіння економіки, Україна все ж вимушена пришвидшити терміни переходу від паперового до електронного способу ведення діловодства. Також виникла необхідність у покращенні взаємодії між місцевим населенням та органами МС в електронну площину - цифрову. Але як свідчать наукові розвідки вчених означеної галузі, відмінне законодавство і правові позиції окремих країн визначають відмінності упровадження цифрового урядування в державні органи.

Слід зазначити, що наразі цифрове урядування в нашій державі є фактом новим і дослідженим частково. Тому необхідністю є детальний його аналіз та принципи впровадження в органи МС.

Відтак, вважаємо, що основним чинником, який аналізує особливості нормативно-правового забезпечення питань електронного урядування є регіон, до якого відноситься окрема з держав, враховуючи геополітичні площини. Наразі автор О. Мотренко констатує, що «основними є різні регіональні моделі електронного урядування, як-от:

1. Континентально-європейська модель.
2. Англо-американська модель.
3. Азійська модель» [59].

Автор зазначає, що «континентально-європейська модель характеризується перш за все наявністю недержавних інститутів, таких як Європейський парламент, рекомендації якого є обов'язковими до виконання всіма країнами-членами ЄС, високим ступенем інтегрованості до єдиного інформаційного простору і вільним доступом до інформації, жорстким

законодавством, що регулює інформаційні правовідносини. Континентально-європейська модель електронного урядування є найбільш збалансованою через те, що повинна враховувати значну відмінність в економіч- 273 Юридичний науковий електронний журнальному, політичному, культурному й технічному потенціалі членів ЄС. Найбільш успішно європейська модель реалізується у Франції, Німеччині, Естонії, Норвегії, Австрії, Болгарії тощо». [59].

Науковець Е. Романенко, досліджуючи електронний уряд, як нову модель інформаційних відносин констатує, що «особливими рисами англо-американської моделі електронного урядування можна назвати те, що всі електронні послуги рівномірно надаються через будь-які інформаційні канали: Інтернет, мобільний зв'язок, цифрове телебачення і т.п. Окрім того, країни, що використовують цю модель електронного урядування, є лідерами з впровадження й застосування різних форм дистанційного навчання, насамперед із використанням інтернетмережі, що також є од ним із найсуттєвіших показників рівня розвитку держави. Важливим складником успіху впровадження англо-американської моделі електронного уряду стали значні реформи всієї структури роботи держави з інформаційними потоками й введення системи персональної відповідальності за інформатизацію держорганів» [80, с. 76].

Інші ж науковці «азійську модель» потрактовують, як побудовану з урахуванням належного рівня культури у корпоративному сенсі країн окремих місцевостей та історичної специфіки врядування. Перший прообраз електронного урядування запроваджений у Сінгапурі, у якому з'явився, є класичним представником азійської моделі електронного урядування. Саме в цій цій державі жителі стали послуговуватися електронними послугами, а можливість на звернення до судів значно стала простішою, тому, що зявилися можливості подачі різних документів, позовів, зокрема, в електронному варіанті. Основним недоліком сінгапурського «електронного дива» була затребуваність координації можливостей послуговування

електронної взаємодії між різними рівнями державного управління. Варто зазначити, що дана азійська модель постійно зазначає про ефективність її реалізації. Наразі, представник означеної моделі Республіка Корея вже чимало часу є лідером світового рейтингу, якщо говорити про впровадження електронного урядування.

Відтак, з огляду на вище означене, можна стверджувати що «у всьому світі очевидним є постійне збільшення рівня розвитку електронного урядування, коли 65 % державчленів нині входять до групи з високим або дуже високим рівнем за показниками. Хоча можна простежити залежність між рівнем розвитку електронного урядування та рівнем доходу країни, фінансові ресурси не є єдиним критичним визначним фактором за звітом ООН» [104].

Отже «моделі електронного урядування» позначимо на рис. 1.1.

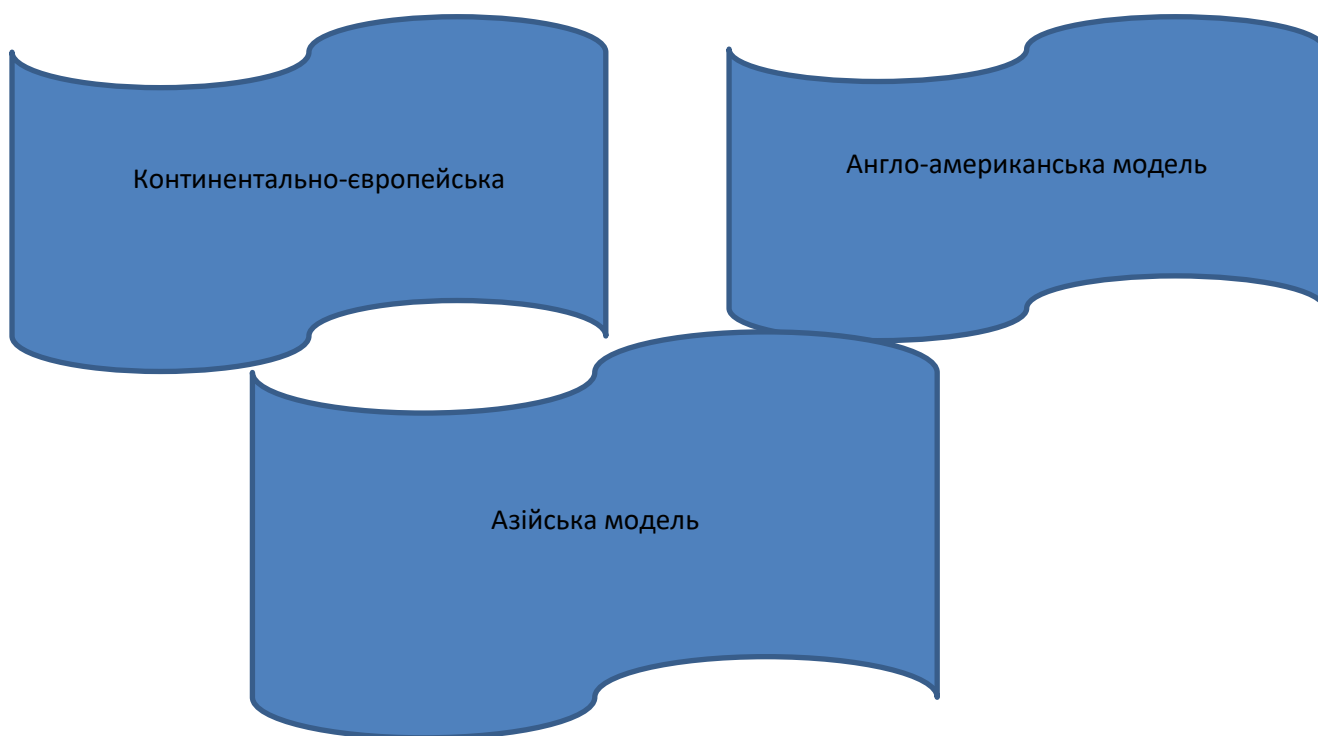

Рис. 1.1 Моделі електронного урядування

Слід вказати що за дослідженнями наша країна полягає 69 - ту позицію в рейтингу ООН щодо рівня розвинення електронного урядування: надання електронних послуг, упровадження СІКТ.

Крім того, слід вказати, що найбільш затребуваним в світі з зазначених послуг, що надаються у всьому світі – є такі, як-от:

- реєстрування свого бізнесу;
- Подавання різних заявок щоб отримати ліцензію на започаткування бізнесу;
- подача заяви на отримання свідоцтва про народження;
- оплачування різних комунальних послуг (Рис. 1.2).

Рис. 1.2 Найпоширеніші електронні послуги

Отже, можна наголосити на те, що саме наближеність складових електронного урядування до місцевих громадян громад є чи не найважливішим чинником і показником для того, щоб дефініція «держава для людини» скоріше була введена в дію. Важливо зауважити, що є тенденція до дуже нерівномірного становлення електронного урядування у світі, що є зрозумілим: геополітичний стан, кількість населення, рівень розвитку

економіки та культури й ще чимало розбіжностей унеможливають однаковий розвиток у цій сфері. І нині ми можемо спостерігати таку ситуацію: доки досягненням одних країн вважається наявність хоча б одної електронної адміністративної послуги, для інших уже поняття «електронне урядування» як таке втрачає актуальність, і вони починають перехід на новий рівень. У сучасному світі вже не досить простого залучення інтернет-технологій у всі процеси, яких стосується урядування [80, с. 76].

О. Романенко зазначає що наразі світі вже мало просто впровадити інтернет-технології у всі практики, щодо урядування. Наразі час вимагає рішень новітніх.. Тож усе частіше міжнародні організації вживають нове поняття – цифрове урядування. Воно, разом із спорідненими поняттями, такими як: «цифровізація», «цифровий розрив», «диджиталізація» тощо, швидко й невідворотно все більше витісняє поняття «електронне урядування» не тільки в міжнародних актах, але й у національному законодавстві більшості найрозвиненіших країн [80, с. 76].

Звіти ООН виокремлюють «основні аспекти цифрової трансформації» є такими:

1. Цифрова трансформація уряду переважно стосується трансформації управління та культурних змін на підтримку загального бачення й стратегії національного розвитку країни та досягнення Цілей сталого розвитку [..].
2. Цифрова трансформація уряду вимагає цілісного підходу, який інституціоналізується на всіх рівнях управління та суспільства. Це може бути реалізовано за допомогою плану, який передбачає проведення аналізу контексту та ситуації, формулювання спільного бачення трансформації уряду й того, як цифрові технології буде використано для досягнення суспільних цілей, розроблення стратегії та цифрової дорожньої карти трансформації уряду й запровадження механізмів моніторингу та оцінки для постійного подальшого вдосконалення.
3. Цифрова трансформація уряду повинна бути спрямована на сприяння цифровій інклюзії та забезпечення того, щоб усі люди, зокрема вразливі

групи, мали доступ до нових технологій для поліпшення свого добробуту. Це повинно ставити людей на перше місце й обертатись навколо їхніх потреб» [89].

Трактування «терміну «диджиталізація» словом 2019 року (за версією Словника сучасної української мови, з одного боку, стало лакмусовим папірцем щодо змін, які відбуваються в суспільстві, з іншого – сповістило про наближення нової ери в електронному урядуванні – ери цифровізації, актуальність якої зросла в десятки разів у період пандемії коронавірусної хвороби. Уряди всіх держав світу, зокрема й України, були змушені реагувати миттєво. І хоча в Україні нині поняття «цифрове урядування» поки не знайшло свого відображення в законодавстві, Концепція розвитку електронного урядування зазначає, що повсякденне життя громадян стає дедалі все більш «цифровим», що передбачає високий рівень очікувань від діяльності органів влади, зокрема розвитку сучасних електронних форм взаємодії, прозорості та відкритості діяльності й залучення громадян до ухвалення управлінських рішень» [77]. У таблиці 1.1 представлено принципи політики цифрового розвитку.

Таблиця 1.1 Принципи політики цифрового розвитку

№ п/п	Назва принципу
1	Відкритості
2	Прозорості
3	Багаторазовості використання
4	Технологічної нейтральності й портативності даних
5	Орієнтованості на громадян
6	Інклюзивності та доступності
7	Безпечності та конфіденційності
8	Багатомовності
9	Підтримки ухвалення рішень

10	Адміністративного спрощення
11	Збереження інформації
12	Оцінювання ефективності та результативності

Наразі можна констатувати, що дефініція «цифрове врядування» в нормативних документах України, та на науковій ниві є лише не овсім вивченим. Професор В.С. Куйбіда та ін, потрактовують цифрове врядування – як сервісно-зорієнтовану організацію діяльності даної системи державного врядування з застосуванням цифрових технологій .

1.2. Цифрова трансформація органів місцевого самоврядування

XX ст. відзначилося тим, що швидко удосконалювалася сфера різноманітних послуг, а їх темпи виконали ключову роль у розповсюдженні мережі Інтернет та новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (НІКТ). На Рис. 1.3 можна ознайомитися з періодизацією становлення цифрових новітніх технологій.

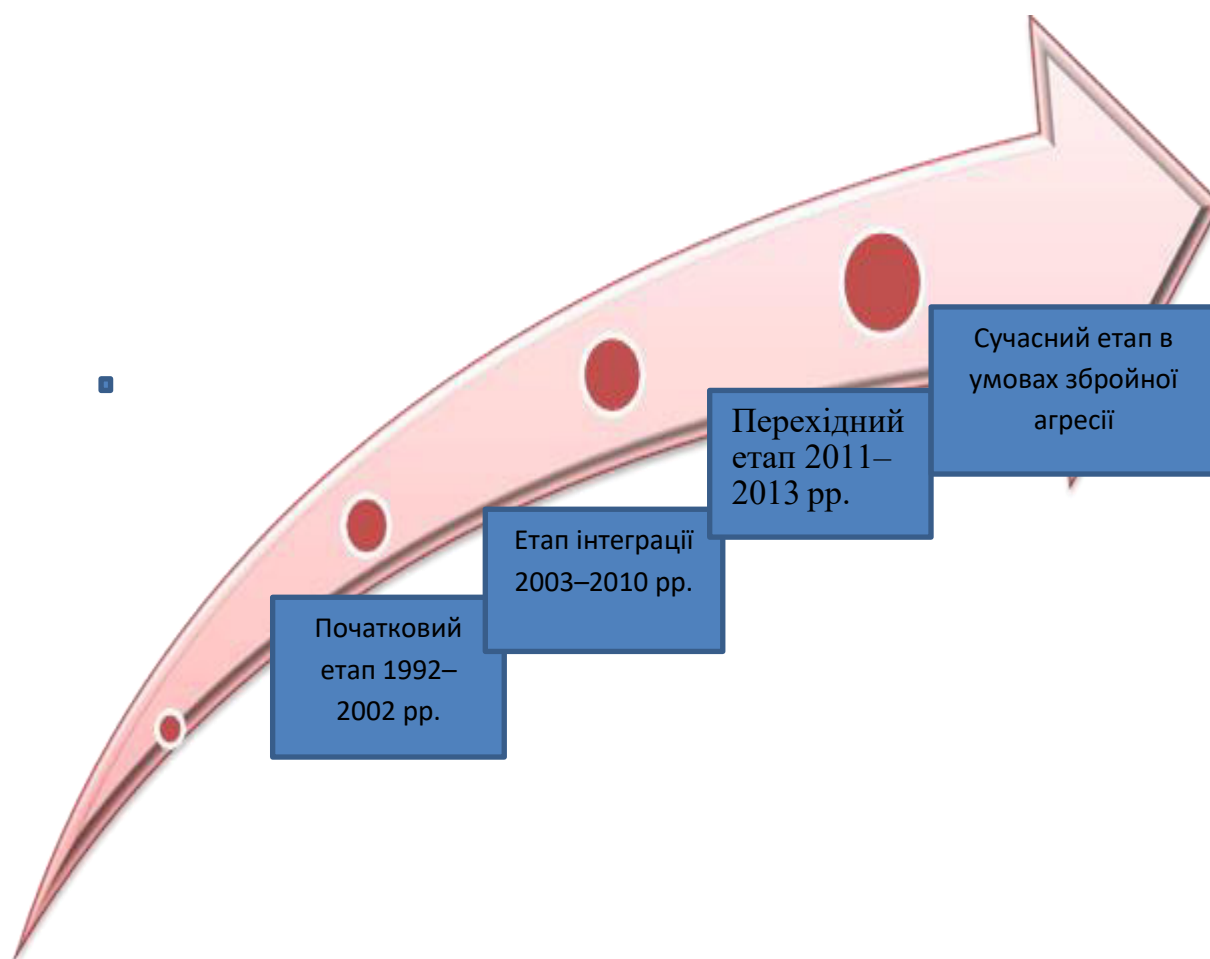

Рис. 1.3. Періодизація еволюції становлення цифрових технологій в органах влади

Отже, як бачимо, сучасний стан, становлення якого - починаючи із 2014 р. з'явився умовах війни з РФ, яка 2022 року набула повномасштабності. Також він вирізнявся спочатку такими чинниками, як-от: підписання «Угоди про асоціацію України з ЄС»; створення Державного агентства з питань електронного врядування і реорганізування у Міністерство цифрової трансформації України; використання іноваційних форм надання електронних адміністративних послуг; становлення системи взаємодії електронних інформаційних ресурсів; розбудова ІІ (інформаційної інфраструктури) (впроваджено Єдиний реєстр досудових досліджень, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань тощо); посилення заходів інформаційної безпеки; поступове приведення

стандартів у сфері інформаційної безпеки та інформаційних ресурсів у відповідності до ЄС; приєднання держави нашої до Декларації «Відкритий парламент».

У таких особливих умовах поширення інформаційного забезпечення місцеві органи здійснювали модернізацію – яка ознаменувалася швидким темпом переходу на застосування значного потенціалу цифрової трансформації в держуправлінні. Пізніше такі процеси впровадження цифрової трансформації у сферу місцевого самоврядування також забезпечили нову низку комунікацій і появлення нового способу інтерактивного виробництва суспільних цінностей (interactively creating public value).

Проаналізуємо сутність дефініції «місцеве самоврядування». Місцеве самоврядування (далі – МС) відповідно до законодавства України, «гарантоване державою право, котре надає об’єктивну спроможність територіальній громаді (далі – ТГ), незалежно або під відповідальність МС, вирішувати завдання місцевого значення, не порушуючи при цьому норм Конституції та законодавства» [76].

Дана дефініція у фахових дослідженнях науковців з досліджуваної проблеми дозволяє відзначати, що єдине визначення наразі відсутнє (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.Трактування поняття МС у фахових джерелах

Автор, джерело	Трактування МС
1	2
Ю. Панейко [61]	децентралізована державна влада, що спирається на законодавчі норми і виконується місцевими органами, які ієрархічно не підпорядковуються іншим органам і є самостійними в межах закону і правового порядку.
В.Борденюк [60]	право територіальної громади вирішувати частину державних справ, хоча і в інтересах місцевого населення.
Р.Гнейст, Л.Штейн [60]	покладення на місцеве співтовариство здійснення завдань державного управління, і тому самоврядування – це одна з форм організації місцевого державного управління.
[60]	демократична система державного управління на місцях.
О.Батанов, Ю.Волошин та С.Маліков [62]	визнані і гарантовані державою природні можливості людини та її асоціацій (територіальних громад) самостійно та під свою відповідальність вирішувати питання місцевого значення в різних сферах суспільного життя, зокрема політичній, економічній, соціальній, культурній, екологічній та ін.
В.Євдокимов і Я.Старцев [64]	діяльність місцевих виборних органів, що базується на власному бюджеті та законодавчо закріплених повноваженнях.
Л.Ярічевська [65]	діяльність населення місцевої територіальної одиниці та його виборних органів, що спрямована на управління власними справами.
Г.Барабашев [66]	є владою "місцевого населення в справах місцевого значення, яка здійснюється громадянами безпосередньо і через виборні органи, в рамках закону, але без втручання державної влади"
1	2
О.Сушинський [68]	є здійсненням виду публічної влади чи громадської влади шляхом структурування на суспільнозначимі функції, що здійснюються відповідною інституційною структурою-громадою безпосередньо і через легалізовані та відповідальні перед нею (громадою) органи місцевого самоврядування: главу, раду та виконавчі органи територіальної громади.
І.Дробот [69]	самоорганізоване на демократичних постулатах рівності, справедливості і свободи співіснування людей/громадян з метою організації своєї життєдіяльності.

Взято з: [60 –68].

Також, дослідивши праці з фахових джерел, можна стверджувати, єдиного розуміння до потрактовування поняття «територіальна громада» теж не існує поки що (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 Трактування категорії «Територіальна громада»
Взято: [54 – 58].

Автор, джерело	Трактування ТГ
1	2
І.Бутко[54]	люди, які мешкають в певних територіальних межах та об'єднані спільними інтересами
М.Баймуратов та В.Григор'єв [55]	сукупність фізичних осіб, які постійно мешкають на певній території та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру
О.Батанов [56]	територіальна спільність, що складається з фізичних осіб – жителів, що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру

Слід зазначити, що владні органи МС в Україні формують неоднозначну мережу структурного організування державної влади, головними частинами якої є представницькі органи МС (див. Рис. 1.3).

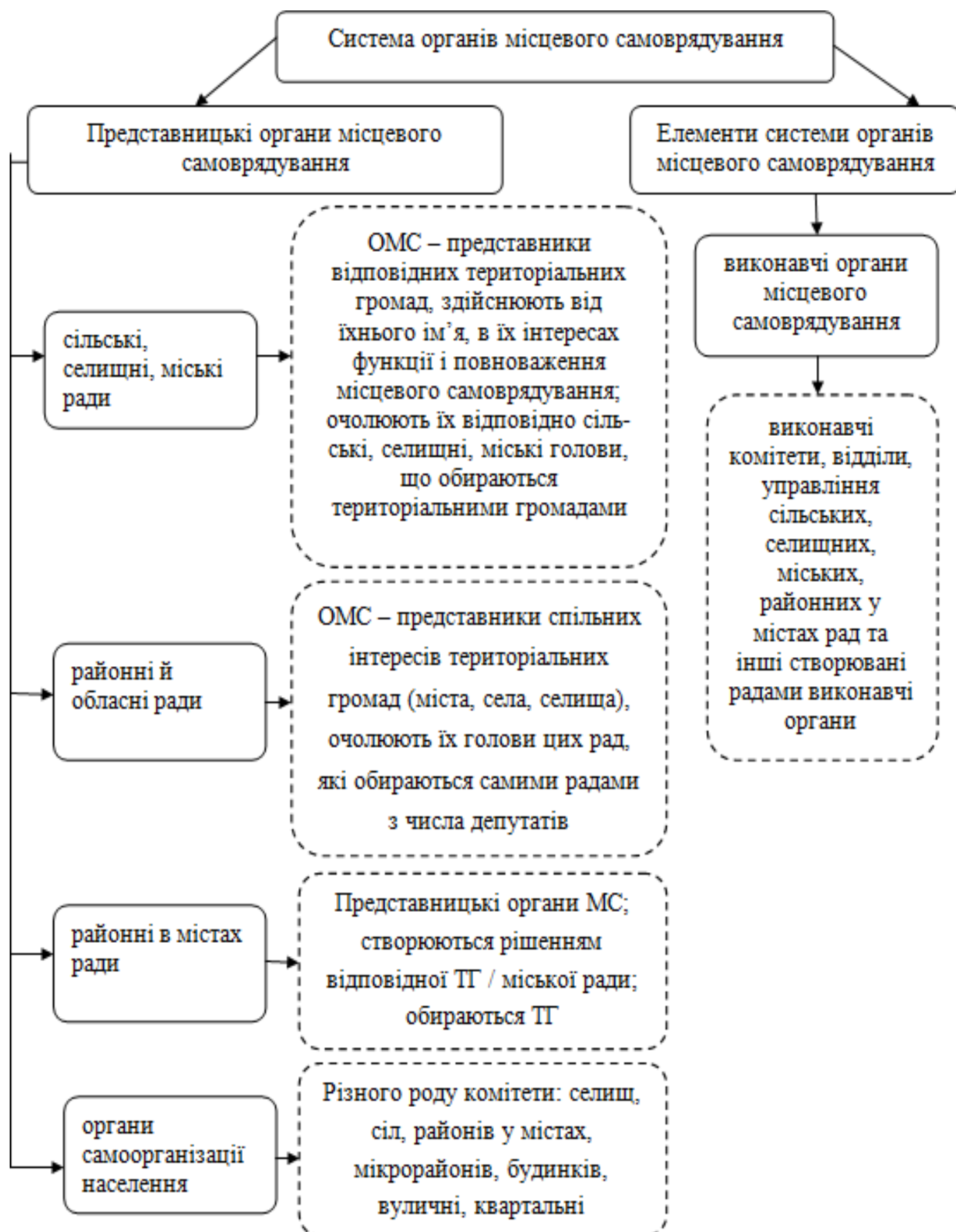

Рис 1.3. (Взято із ЗУ Про місцеве самоврядування в Україні)

Особливості влади МС систематизовані (Рис. 1.4).

Рис. 1.4. Особливості влади місцевого самоврядування [6].

Діючими індивідуальними характеристиками з питань реалізованості ОМС є такі: форми і сфери, які діляться на соціальний захист, бюджетування, інформування, планування, управління комунальною власністю (Див. Рис. 1.5).

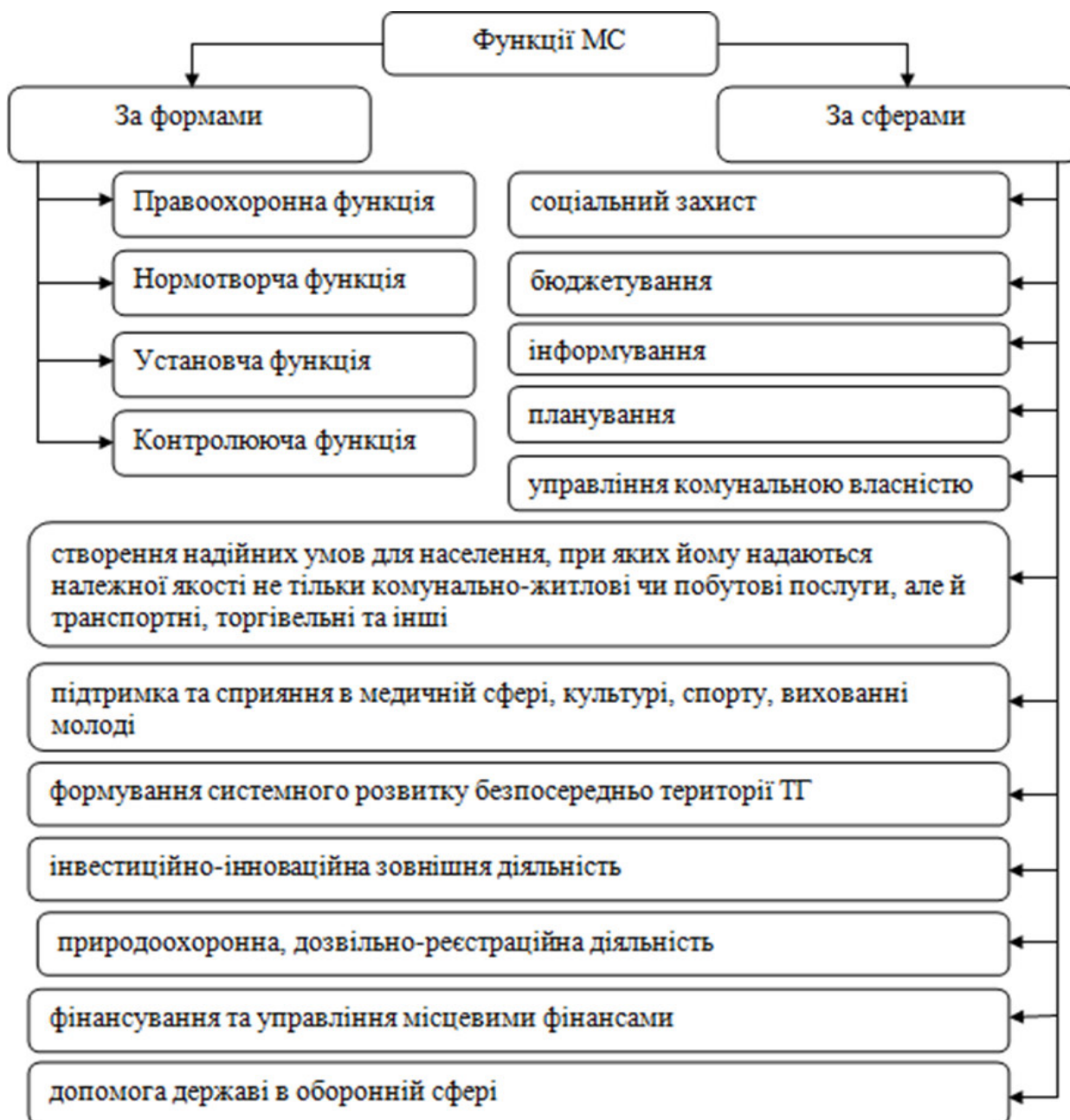

Рис. 1.5. Функції ОМС (за формами та сферами)

На основі статистичних показників Світового банку, «у 2016 році Індекс прийняття цифровізації (DAI) в Україні склав 0,537, що є відносно середнім показником серед країн світу. Найбільший запит щодо впровадження цифрових технологій продемонстрував бізнес (0,667), менше суспільство (0,473) та уряд (0,471)². Проте за останні роки Україна здійснила достатньо вагомий прорив у розвитку та впровадженні цифрових технологій у суспільне життя та практику публічного управління. У травні

2022 року під час International Diia Summit Brave Ukraine у Давосі Україна заявила про цілі цифрового розвитку на найближчу перспективу: збільшення частки ІТ-сектора у ВВП країни до 10% (у 2021 році вона складала близько 5%), трансформування в онлайн 100% всіх урядових сервісів, забезпечення 95% населення Інтернетом, надання 6 млн. українців основ цифрових навичок» [106].

Цифрова епоха, що супроводжується стрімким розвитком ІК-технологій, значно підвищує актуальність і вагомість питань публічного управління на місцевому рівні. Цифрова трансформація проникає у всі аспекти суспільного життя, тим самим запроваджуються все нові вимоги та з'являються постійно різноманітні можливості для органів влади на місцях.

Як стверджує Мінцифра, що для посилення запровадження цифрової грамотності 2022 року на Єдиному державному веб-порталі цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта» (далі – портал Дія.Цифрова освіта) створений і відкритий загальний доступ до 22 освітніх серіалів, а в цілому, на кінець року було доступно більш як 90 освітніх серіалів. Станом на 01.01.2023 на порталі Дія.Цифрова освіта зареєструвалось більше 1,45 млн користувачів [83].

У цьому контексті особливого значення набуває підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування. Їхня здатність адаптуватися до сучасних умов і ефективно використовувати цифрові інструменти є ключовою для забезпечення сталого розвитку громад та підвищення рівня послуг, що надаються населенню в регіонах.

За опрацьованими результатами звіту Інформаційно-аналітичного «про результати надання освітніх послуг закладами освіти на підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування за державним замовленням Національного агентства України з питань державної служби у 2023 році підвищили кваліфікацію 39 147 державних службовців, голів місцевих 74 державних адміністрацій, їх

перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, з них державних службовців 37 205 осіб (95,04% від загальної кількості), посадових осіб місцевого самоврядування – 1 810 осіб (4,62%) та голів місцевих державних адміністрацій, їх перші заступників та заступників – 132 особи (0,34%)» [27].

Створена Концепція публічного управління у цифрову епоху виробляє інтеграцію в сучасних умовах інноваційних підходів, які уможливають вирішенню принципів прозорості, ефективності та результативності управлінських процесів на місцевому рівні.

Отже, органи врядування на місцях відіграють неабияку ключову роль у реалізації сталого розвитку означених громад в державі. А також сприянні покращення якості життя її громадян. Ця діяльність має на меті взаємодію органів місцевих владних структур з громадою задля вирішення спільних завдань..

Основною і вагомою особливістю публічного врядування на місцевому рівні є зосередженість на конкретній території. Місцеве самоврядування охоплює широкий спектр завдань, зокрема:

- вирішення інфраструктурних проблем;
- надання освітніх і медичних послуг;
- забезпечення безпеки та правопорядку;
- реалізацію ініціатив для підвищення добробуту мешканців.

Таким чином, публічне управління на місцевому рівні є важливим механізмом розвитку територій, спрямованим на гармонійний розвиток та забезпечення комфортних умов для життя громадян. Отже, цифрова трансформація на основі діджиталізації ОМС – є обов’язковою як України, так і ТГ.

Спільнота. Розумні регіони, Мінцифри України наразі із своїми компаньйонами створило платформи, спрямовані на обмінювання досвідом у галузі цифрових трансформацій в регіонах, як-от: **Smart City Club** та **Smart Regions Community**.

Smart City Club об'єднало експертів, відповідальних за сферу цифрових перетворень в 73 (сімдесяти трьох) найбільших громадах міст України; керуючих IT-підрозділами і лідерів з проблем запровадження цифровізації.

Smart Regions Community направлена на виішення нагальних питань цифрового урядування у регіонах та територіальних громадах. Дана платформа призначена задля обмінювання досвідом роботи на місцях, вирішення важливих завдань, представлення цифрових рішень і залучення професійних компетенцій.

Діяльність Smart Regions Community «реалізовуватиметься в декількох форматах:

1. Рада Smart region. Учасники: CDTO ОДА, цифрові стартапи розвинутих міст і ТГ, керуючі проєктними філіями, неурядові організації і бізнесові організації.
2. Рада Smart city. Учасники: CDTO міст, лідери цифрові, лідери-активісти цифровізації громад урбанізованих поселень.
3. Рада Smart hromada. Учасники: CDTO ТГ , цифрові лідери, активісти цифрового урядування малих і середніх ТГ, що володіють багатьма вагомими цифровими кейсами.

Слід зазначити, впроваджується також Smart Communications Club — це є неформальні спілкування на рівні комунікаційних менеджерів ОДА, місцевих рад та чинних громадських організацій на місцях, створені і функціонують щоб сприяти збільшенню професійних стандартів, підвищувати кваліфікацію завдяки обміну досвідом та аналікомунікз кейсів омунікації. Цифрова трансформація має на мені мати переваги регіональних медіа.

Наразі на платформі e-Ветеран є змога подати заявку до фахівців із супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб. Нещодавно запроваджена послуга значно удосконалила такі дії, як отримання потрібної допомоги, заходів з підтримки та сприятиме покращенню спілкування між ветеранами

війни, демобілізованими особами та спеціалістами із супроводу означених осіб..

Наразі до даного питання залучено 559 спеціалістів із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб у всіх ТГ. У слідуєчому році ця кількість фахівців збільшиться.

Задля збільшення ефективності праці таких спеціалістів, із супроводу, запроваджено онлайн заяву, яка має на меті отримання заходів із підтримки, що заповнює ветеран війни чи інша особа, яка має право на користування даної послуги. Також створено електронний кабінет спеціаліста для опрацювання даних заявок та надання послуг з підтримки.

Мінветеранів наразі оцифровує окремі послуги та сервіси, призначені для осіб даної категорії на всіх рівнях: на національному рівні, а й на рівні областей, районів та ТГ.

1.3. Нормативно-правове забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах діджиталізації

Серед актуальних наразі проблем конституційно-правових засад місцевого самоврядування і правового регулювання цифрового врядування владних органів ТГ слід вирізнити наукові розвідки таких дослідників з означеного питання, як-от: Карпенко О., Квітка С. Серьогіна С. Чукут О., Батанов І., Дробуш, В., Журавський Є. та інші. Аспекти правового регулювання діджиталізації в органах місцевого самоврядуванні досліджувати низка українських вчених: Т. Чернадчук та І. Козачок, А. Клян, К., А. Миколук, М. Баймуратов, О. Батанов та ін..

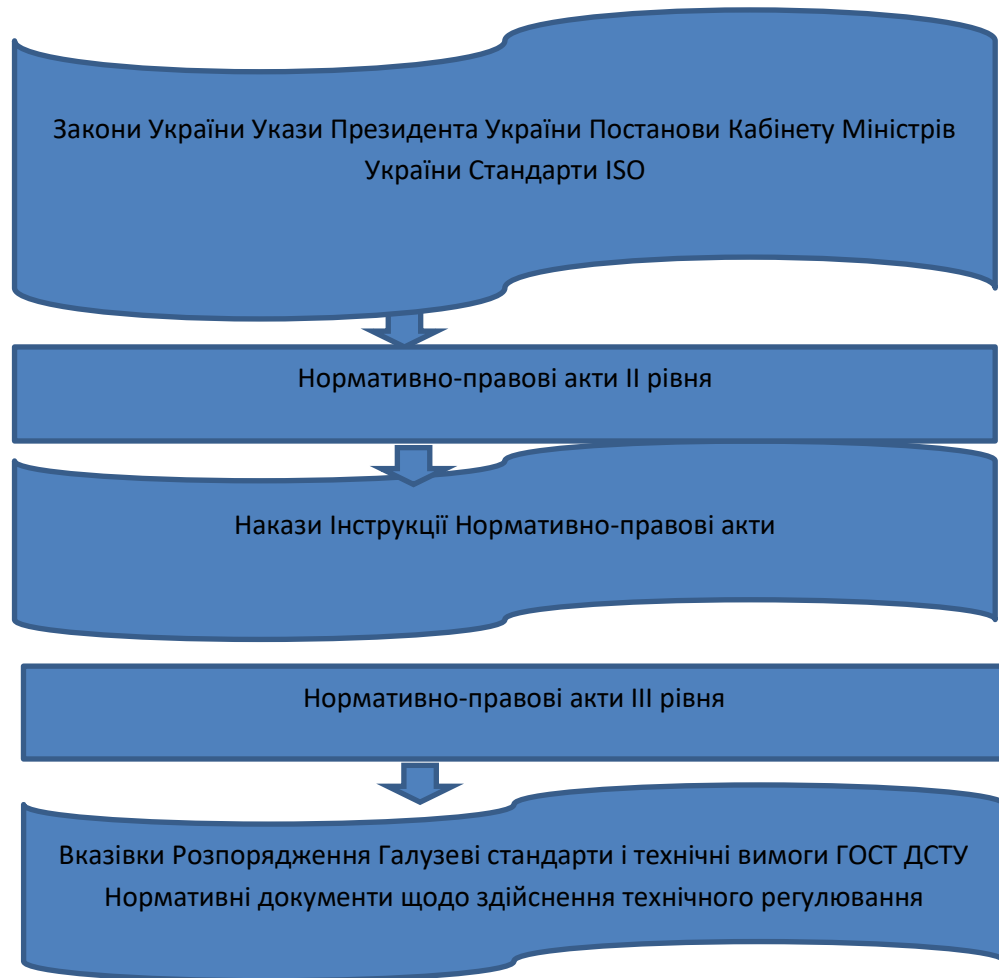

Рис. 1.7. Взято (Нормативно-правові акти I рівня Нормативно-правові акти II рівня Накази Інструкції Нормативно-правові акти III рівня Вказівки Розпорядження Галузеві стандарти і технічні вимоги ГОСТ ДСТУ Нормативні документи щодо здійснення технічного регулювання).

Вивчення законодавчого питання діджиталізації місцевого самоврядування слід із аналізування правових норм Конституції України. Адже в Основному Законі України наявні базові принципи та засади, з яких виходять норми інших Законів, які розкривають та деталізують їхній зміст. Відтак стаття 54 Конституції України, гласить, що «громадянам гарантується свобода ... технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності».....«кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом» [41, ст. 54].

Одним із стрижневих нормативних документів щодо організації місцевого самоврядування є звичайно Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Детальне ознайомлення з ним і його нормами свідчить, що прийнятий 1997 року він не відображає сучасних аспектів до застосування інформаційних технологій в муніципальному управлінні і недостатньо регулює означене питання.

У відповідності до статті 33 даного Закону України «до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації» [29, ст. 33].

Окрім самого положення про наявність такого повноваження в Законі не зазначається нічого про особливості та порядок його реалізації. З цього прикладу видно, що законодавець передбачає використання органами місцевого самоврядування сучасних технологій, однак не закріплює деталізацію питань організації та порядку їх використання. Це припускає необхідність для органу місцевого самоврядування приймати підзаконний акт у вигляді інструкції чи порядку створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, де і мають врегулюватися відповідні процедурні питання» [29].

Наразі можна констатувати, що поняття «цифрове урядування» в законодавстві України, та на науковій ниві є лише частково дослідженим. Вважаємо, що із сучасних науковців п. Лопушинській (2018.) найбільш повнозначно проаналізував новітні наукові підходи до «цифровізації» державного управління та нормативно правові акти Української держави, міжнародні договори та програмні документи стосовно реалізації політики цифровізації у сфері публічного управління [43].

Науковець зазначає, що реалізація ефективної спрямованості державного управління наразі під час розвитку і становлення ІКТ не може бути досягнуто якщо не зайнятися застосуванням «цифрових» технологій у означеній сфері. Про такі переваги існування електронного урядування як-от: форми державного управління, заснованої на широкому послуговуванні комп'ютерними та низкою інших «цифрових» технологій, зазначають низка вчених; про це і вказано у програмній документації та міжнародних угодах.

Слід зауважити, що в Концепції розвитку електронного урядування зазначено, що «повсякденне життя громадян стає дедалі все більш «цифровим», що передбачає високий рівень очікувань від діяльності органів влади, зокрема розвитку сучасних електронних форм взаємодії, прозорості та відкритості діяльності й залучення громадян до ухвалення управлінських рішень» [6]. Крім того, відсутність конкретного поняття не може заперечити того, що час цифрового урядування реалізовується в нашій державі, оскільки за останні роки було прийнято низку документів у цьому напрямі, а саме:

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки чітко виокремила загальні цілі цифрового розвитку, якими є:

- прискорення економічного зростання -залучення інвестицій;
- трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні й ефективні;
- технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв;
- доступність для громадян переваг і можливостей цифрового світу;
- реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій і цифрового підприємництва» [40].

Дослідження вчених засвідчують такі трактування органів місцевого самоврядування у нормативно-правових документах (див. Табл 1.3)

Таблиця 1.3 Трактування МС у різних нормативно-правових паперах

Елементи характеристики	Європейська хартія місцевого самоврядування (ст.3)	Конституція України (ст.140)	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст.2)
Структурні частини поняття «місцеве самоврядування»	Місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих властей здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого самоврядування в межах закону	Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України	Місцеве самоврядування в Україні - гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України
Ключовий суб'єкт	Органи влади	Територіальна громада	Територіальна громада
Ознаки переважної теорії	Державницька	Громадівська	Державницька

Взято [2, 5, 6]

Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрового розвитку» 2019 року [22] «спрямована на підтримку цифровізації в Україні й має роз'яснювальний характер щодо державної політики цифрового розвитку, яка здійснюється за такими принципами, як-от:

- відкритості;
- прозорості;
- багаторазовості використання;
- технологічної нейтральності й портативності даних;

- орієнтованості на громадян;
- інклюзивності та доступності;
- безпечності та конфіденційності;
- багатомовності;
- підтримки ухвалення рішень;
- адміністративного спрощення;
- збереження інформації;
- оцінювання ефективності та результативності».

Авторка статті «Цифрове урядування як новий рівень взаємодії держави та суспільства» виокремлює цифрове урядування від електронного таким чином:

1. Цифрове урядування – це якісне перевтілення, що є на одній із його стадій розвитку;
2. Цифрове урядування – мова йде не кількісні показники різного роду, а це - якісні зміни в публічному управлінні;
3. Метою електронного урядування від його започаткування стало упровадження інтернет-технологій у всьому світі, мета ж цифрового – виведення їх на вищу стадію розвитку;
4. Становлення електронного урядування реалізовувалося насамперед екстенсивним шляхом, тоді як цифрове передбачає розвиток інтенсивного характеру;
5. Цифрове урядування має на меті передусім великі нагальні трансформаційні зміни та інше новітнє пояснення вагомості цифрового «спілкування» між ОМС та суспільством.

Отже концепція цифрового урядування вкотре доказує вагомість прийняття Закону «Про електронне урядування в Україні» та закріплення в ньому понять, як-от: «електронне урядування», «електронна демократія», «цифрова трансформація».

У Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» зазначено, що

«реалізація Концепції дасть змогу: підвищити ефективність державного управління в результаті спрощення управлінських процедур, скорочення адміністративних витрат, застосування сучасних методів державного Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування 2018 № 2
Механізми державного управління управління; підвищити якість адміністративних послуг та їх доступність; забезпечити здійснення контролю за ефективністю діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; забезпечити високий ступінь доступності інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, надання можливості громадянам та громадським організаціям безпосередньо брати участь у процесах підготовки проектів рішень, що приймаються на всіх рівнях державного управління; зменшити рівень корупції та «тінізації» економіки; досягти якісно нового рівня управління державою і суспільством у цілому, а також зміцнити довіру до інститутів держави» [78].

Ми реалізували аналіз прийнятих нормативно-правових актів, що стосуються ОМС. Поряд з цим, функціонує низка інших правових актів, які регулюють вище означені питання. До них належать такі:

- Закони України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні».
- «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах».
- «Про захист персональних даних».
- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі».
- «Про електронні комунікації».
- Розпорядження КМУ від 17.01.2018 р. № 67-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації».
- Розпорядження КМУ від 17.02.2021 р. № 365-р. «Деякі питання цифрової трансформації».

- Розпорядження КМУ від 03.03.2021 р. № 167-р. «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації».
- Розпорядження КМУ від 28.10.2020 р. № 1353-р. «Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери» та ін.

01.01.2022 набрав чинності Закон України «Про електронні комунікації», який «наблизив галузь до європейської. Зазначений закон визначає правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, а також права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами» [56].

Також, Мінцифри розроблено проект Закону України «Про внесення зміни до розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо спрощення розміщення технічних засобів електронних комунікацій», що був прийнятий Верховною Радою України 17.02.2022 та набрав чинності 27.07.2022. Цим законом на 6 місяців було зменшено час на відведення земельних ділянок для встановлення веж базових станцій. Завдяки спрощеній процедурі за п'ять місяців 2022 року було передано в оренду операторам мобільного зв'язку 120 земельних ділянок, що пришвидшило на шість місяців покриття та покращення мобільної мережі у більше ніж 300 населених пунктах [56].

Попри впровадження та введення в дію означених вище нормативно-правових актів законодавства в сфері діджиталізації, низка дослідників вважають, що загалом правове регулювання організації та порядку застосування СІКТ в місцевому самоврядуванні та в публічному управлінні є розпорошеним та безсистемним.

Такий підхід є неприйнятним у процесі євроінтеграції законодавства України та в прагненні наших громадян стати «державою в смартфоні».

Слід вказати, що і серед численних правових актів питань діджиталізації наразі залишається невирішеним питання різних прогалин у нашому праві. Насамперед, наразі спостерігається невизначеність у законодавстві України щодо таких питань: кому належать права на твори, створені з використанням ШІ – розробникам даної програми, чи користувачу, який давав завдання штучному інтелекту, та чи можливо самому штучному інтелекту (ШІ)? Та ін.

Також, зауважимо на невизначеності щодо відповідальності за некоректну роботу штучного інтелекту. І на зміст текстів, створених за його допомогою ШІ (зокрема, ChatGPT). В нас в державі і на місцевому рівні ТГ не врегульовано, не має офіційно спеціалістів, хто буде нести відповідальність за низку проблем, які будуть виявлені означеними результатами роботи (ШІ) штучного інтелекту. Автори пишуть, що правова практика в Україні і країнах ЄС спрямовує на те, що відповідальність має бути на тих хто виробляє чи операторів або власників, користувача штучного інтелекту, залежно від умов.

Висновки до розділу I

У першому розділі магістерської роботи нами вирішено низку поставлених завдань, зокрема:

Проаналізовано теоретичні аспекти наукових розвідок сучасних та зарубіжних вчених щодо означеної проблеми. Описано сутність та зміст цифрового врядування в органах місцевого самоврядування. Акцентовано, що в подальшому є необхідність аналізу багатьох чинників, що впливають на формування цифрового суспільства, зокрема, в органах місцевого самоврядування в наш час. Цифровізація органів влади призведе до якісних змін у прийнятті рішень та сприятиме підвищенню цифрових компетентностей державних службовців.

Охарактеризовано дослідження сучасних вчених щодо трактування основних понять: «місцеве самоврядування», «територіальна громада», «цифровізація». Констатовано, що єдиного визначення означених дефініцій у фахових доробках науковців наразі відсутні. Виходячи з вищезазначеного, зауважимо, що дефініції цифровізація та цифрова трансформація не має чіткого визначення. Але, можна констатувати, що вони між собою мають багато спільного, отже пов'язані.

Вивчено актуальні за останні роки з нормативно-правових актів із питань електронного урядування в органах МС за останні роки.

Встановлено, що нормативно-правове забезпечення, що гарантує участь громадян у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування, базується на таких документах, як: Міжнародних договорах України; Конституції України; Законах України; Актах Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих ОВВ, а також органів МС.

Визначено, що серед численних правових актів питань діджиталізації наразі залишається невирішеним питання різних прогалин у нашому праві. Насамперед, наразі спостерігається невизначеність у законодавстві України щодо таких питань: кому належать права на твори, створені з використанням

ШІ – розробникам даної програми, чи користувачу, який давав завдання штучному інтелекту, та чи можливо самому штучному інтелекту (ШІ)? Та ін.

II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1. Характеристика проблем та переваг умов цифровізації громад

Насамперед зазначимо, що COVID-19 не був причиною цифрової трансформації суспільства. Але це все ж таки сприяло, що цифровізація стала головним напрямом розвитку в усіх сферах економіки та державному і муніципальному управлінні.

Якість життя переважної більшості жителів України пов'язане з місцем проживання, а отже, неабияку роль має послуговування громадянами держави цифрових технологій і на місцевому рівні в органах самореалізації населення.

Цифровізовані технології, підкріплені успішним впровадженням децентралізації, наразі є такими, що ними послуговуються майже всі українські жителі міст і сіл, що об'єднані у сучасні територіальні громади. Велика кількість з таких громад вже пслугуюються електронним документообігом та активно впроваджують комплексні програмні рішення,

як-от - «електронної громади», які уможлиблюють вирішувати на сучасному рівні чималий спектр управлінських завдань.

З іншої ж сторони, то вже постійним для сільських та міських депутатів і голів ТГ стало започаткування своїх сторінок в різноманітних функціональних соціальних мережах. Вагомим напрямком наразі також є моніторинг локальних груп, в яких мешканці громади часто-густо обговорюють нагальні проблеми та шляхи їх вирішення. Також функціонують спеціальні програмні рішення, що дозволяють автоматизувати даний моніторинг, виокремлюючи найбільш хвилюючі проблеми і приймаючи з них оперативні рішення.

З огляду на сучасні дослідження під цифровізацією вчені розуміють «процес виробництва, впровадження, застосування цифрових технологій для вдосконалення взаємовідносин і життєдіяльності людини, суспільства та держави. Відповідно цифровізація місцевого самоврядування передбачає цифрові трансформації в органах місцевої влади, мета яких полягає в переході від електронного до цифрового врядування». І як доводить практика європейських держав, для успішної цифрової трансформації в територіальних громадах необхідно» [61].

- «розробити цифрову стратегію, що дасть змогу визначити рівень зрілості громади та відповідно підготувати дорожню карту цифрових змін;
- забезпечити доступ до технологічної інфраструктури;
- розвивати цифрову культуру, навички і потенціал (організація безперервної цифрової освіти, об'єднання зусиль у цифрових проектах);
- забезпечити ефективне управління даними (обмін даними для створення колективного впливу, «кооперативів даних»);
- налагоджувати органами місцевої влади співпрацю із громадськістю (не обмежуватися лише адмініструванням, розробляти відкритий та спільний підхід до прийняття інноваційних управлінських рішень);
- надавати адміністративні послуги, керуючись принципами клієнтоо-

рієнтованості, та популяризувати цифрові інструменти» [61].

Як зазначає науковець О. Качний, у праці «Законодавчі аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій – стратегічного напрямку оптимізації державного управління», що «на нинішньому етапі розвитку суспільства ми вже маємо можливість оцінити переваги й можливості, що подарували людству інноваційні технології, та констатувати, що й надалі без активного застосування новітніх досягнень інформатики, радіоелектроніки, зв'язку, обчислювальної й телекомунікаційної техніки ефективно керувати державою, її економікою буде неможливо. Тому розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження ІКТ в усі сфери суспільного життя, зокрема у діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, є одним з пріоритетних напрямів державної політики» [31].

Відомо, що одним із найпоширеніших процесів державної цифрової трансформації ОМС є в нашій державі упровадження Національної програми інформатизації (НПІ), що була затверджена 1998 року.

Отож необхідно вказати, що вчені виявили її недоліки, такі, як-от:

- програму було, коли приймали спрямовано на впровадження інфраструктурної складової тільки зокрема, владних ОМС;
- програма не мала на меті реалізацію «капіталовкладень в руслі інформатизації»;
- програма мало спрямована на забезпечення надання електронних адміністративних послуг;
- програма спрямована була на здійснення механізмів державної цифрової трансформації ОМС, які є негнучкими і неузгодженими із іншими механізмами цифрового врядування;
- НПІ вимагає значних організаційних і часових затрат на її реалізацію;
- НПІ не враховує запровадження е-уряду так як і не враховує принципів електронної демократії;
- НПІ не допускає здійснення механізмів реалізації приватного та

громадського партнерства;

- НПП не сприяє необхідності в чинному науковому, інформаційно-аналітичному забезпеченню;
- дана Програма не була погоджена з адміністративною реформою в ОМС;
- програма послуговується старими не чинними основними Положеннями Концепції Національної програми.

Наразі в період воєнного стану цифрова трансформація все ж охопила усі функціональні сектори нашої економіки, яка під час війни не є ефективною, та сфери МС і продовжує розвиватися. Загалом широкий розвиток і застосування новітніх НІКТ та штучного інтелекту являються вагомими умовами сучасного розвитку нашої держави в означених умовах.

Пронаналізувавши низку досліджень, можна констатувати, що є також проблеми функціонування територіальних громад в період цифрової трансформації. До таких проблем створення і діяльності цифрових громад відносимо:

- недостатнє фінансування громад;
- не раціональне використання коштів, які виділяються для проєктів цифрової трансформації;
- кошти, в свою чергу, розподіляють модернізацію технічно застарілого інформаційного забезпечення (інформаційної інфраструктури);
- фінансові витрати йдуть на вирішення завдань тимчасового характеру.

Як правило, означені затрати направлені на вирішення місцевих тимчасових завдань, і при цьому не враховується проблема майбутньої апаратної і програмної інтеграції створених ресурсів у єдину муніципальну інформаційну систему. Також не враховується підєднання до регіональної, загальнодержавної та, у перспективі, глобальної мережевої комунікації (Квітка et al, 2020).

Значна кількість ТГ України вже мають власні концепції і програми цифрового розвитку. Однак, говорити про те, що вони реалізуються повною мірою, поки не доводиться. Наразі йдеться про актуальні

намагання зрозуміти та спробувати відтворити у ТГ світовий тренд до створення цифрового суспільства, що, у свою чергу, передбачає перехід на цифрові механізми врядування, то б то створення цифрової громади. Як пише І.Лопушинський, наразі «існує низка функцій, властивих практично будь-якому державному інституту або підприємству, наприклад: управління людськими ресурсами (так звані «відділи кадрів»), розрахунок заробітної плати, фінанси, бюджетування, закупівлі, управління нерухомим майном і договорами оренди, технічне обслуговування та ремонт обладнання й інфраструктури, управління проектами, документообіг, управління інформаційною безпекою та ІКТ, інфраструктурою тощо. Цей перелік типових процесів досить великий, і ідея щодо їх уніфікації, здавалося б, лежить на поверхні. Однак наразі в Україні кожен із 75 тисяч розпорядників бюджетних коштів самостійно отримує або розробляє систему автоматизації таких процесів, витрачає кошти на їх підтримку та розвиток, створення відокремленої ІКТ-інфраструктури, вирішення питань забезпечення інформаційної безпеки та катастрофостійкості» [43].

Це призводить до «невиправданих витрат колосальної кількості бюджетних коштів та повної неможливості інтеграції таких рішень. Ключовими рішеннями названих проблем в Україні є такі: 1. Уніфікація та стандартизація типових ділових процесів державних установ (від міністерств до муніципалітетів). 2. Використання стандартизованих рішень для кожного типового ділового процесу всіма розпорядниками бюджетних коштів та заборона на розроблення дублюючих систем. 3. Аутсорсинг функції розроблення та адміністрування систем управління типовими діловими процесами» [43].

Зазначений підхід є на нашу думку найбільш ефективним. Оскільки, враховуючи майже всю відсутність уніфікації ділових процесів державних установ в країні, застосування даного підходу уможливить зекономити чималі суми бюджетних коштів лише за рахунок відмови від багаторазових витрат на автоматизацію типових функцій.

Отже, вважаємо за необхідність вирішити в ОМС наступне:

- Підвищити ефективність діяльності ОМС можливо завдяки інформаційним технологіям.
 - зверну увагу на якість комп'ютерної та периферійної техніки, якою послуговуються фахівці згідно з вимогами СІКТ (така проблема наявна у багатьох містах і селах України);
 - пристосувати наявну в громадах КТ до тих обсягів роботи, які на ній виконують, тому що означена техніка швидко виходить із роботи (також резервна техніка може бути відсутньою);
 - створити потрібний рівень навичок роботи співробітників відділів із програмним комплексом, що давало б змогу виконати якісно обов'язки;
 - має бути присутнім переклад українською мовою щоб ефективно працювати з запропонованим іншомовним програмним забезпеченням, лінгвістичний бар'єр працівників, теж має бути на кращому рівні;
- виявлене неспроможне фінансування ПЗ є також перешкодою.

2.2 Стан цифровізації територіальних громад України

За результати статистичних даних Міністерства цифрової трансформації можна констатувати, що нагальними проблемами, які гальмують впровадження в ОМС цифрового врядування є такі, як-от:

- відсутність спеціально вивчених робітників своєї справи на місцях, які бажають та вміють застосовувати цифрові зміни;
- бюрократичні недоліки у співробітництві між державними та органами МС;
- недостатня інформованість успішного досвіду цифрових досягнень у окремих громадах.

На основі статистики Міністерства цифрової трансформації «у 2022 році частина осіб із рівнем базових цифрових навичок і вище склала 52,2%, натомість осіб, які не мають жодних цифрових навичок — 11,2%. За рівнем

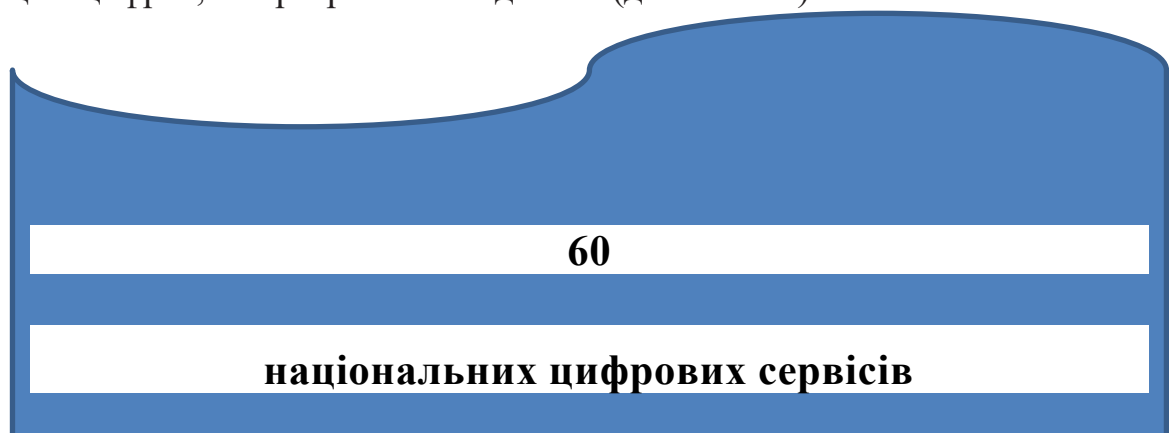
цифрових компетенцій громадян, Україна відстає від країн ЄС: у Польщі цей показник складає 65%, в Угорщині — 69%, у Німеччині — 78%. Варто відзначити, що рівень цифрової грамотності корелює із віковими особливостями людини, чим старша особа, тим менше вона володіє цифровими навичками. Перед органами державної влади та місцевого самоврядування постає завдання підвищення рівня цифрової інклюзії громадян, розробки навчальних програм, створення цифрових центрів, що дадуть змогу навчати людей користуватися сучасними онлайн-сервісами та перевагами цифрових інструментів» [61].

В Україні наразі запроваджено роботу Програми EGAP – це введення в дію онлайн-послуг та інструментів електронної демократії усіх рівнях: національному та регіональному. Програму підтримує країна з озвинутим економічним потенціалом -- Швейцарія. Це Програма міжнародної технічної допомоги, яка першою в Україні розпочала працювати над системним цифровим розвитком держави.

Її мета – значно підвищити життєвий рівень громадян завдяки впровадженню новітніх державних сервісів. Щоб мешканці ТГ не витрачали часу на бюрократію та збір документів; мали швидкий доступ до державних послуг усюди; могли легко впливати на життя у територіальних громадах; мали змогу ініціювати власні проєкти і звертатися до місцевої влади; комунікація з владою щоб була простою і загальнодоступною.

Слід вказати, що дана програма «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP) фінансується Швейцарією і виконується Фондом Східна Європа у співпраці з Мінцифрою та Фондом Innovabridge.

Якщо в цифрах, то програма виглядає так (див.Рис 2.2):

20 млн.

**користувачів цифрових інструментів, до створення
яких ми долучились**

11 060 813 ₣

швейцарських франків – загальний бюджет Програми

546

**органів місцевого самоврядування беруть участь у
наших проєктах**

9 регіонам

**надаємо комплексну підтримку, а електронні сервіси
запускаємо всією Україною**

Рис. 2.2 Програма в цифрах

Вагому роль «у цифровізації громад має запроваджений застосунок «Дія», це і: єдиний державний веб-портал сучасних послуг, і національна онлайн-платформа: «Дія. Цифрова освіта», і проекти «Дія. Сіті», «Дія. Бізнес», «Дія. Цифрова громада». Застосунок «Дія» відкрив доступ громадянам до цифрових документів через кожен смартфон жителя громад. На порталі доступними є понад 100 е-послуг для мешканців ТГ та бізнесової роботи. В умовах війни найбільш затребувані є такі електронні послуги: «Оселя, пошкоджене майно, кредит на житло для внутрішньо переміщених осіб, автоматична реєстрація ФОП, отримання (або скасування) статусу безробітного, грант на власну справу, дорослий COVID-сертифікат про вакцинацію та ін.

Особливо на даний час, коли ми знаходимося на гріані виникнення затребуваних ресурсів також є потрібними послуги: електронного громадського звернення, е-документообігу, електронної черги, онлайн-реєстрації вступу до ЗВО, онлайн-трансляції засідань рад та ін. Цифрова комунікація місцевих громад та громадян держави проходить з використанням електронних пошт, веб-сайтів органів влади, сторінки у соціальних мережах. Однією із останніх іновацій є підключення інструменту опитування в застосунку «Дія» для вивчення думки громадян з приводу певних питань та їхнього залучення до процесів управління громадами. На даний час з використанням платформи «Громадський бюджет» мешканці «територіальних громад мають змогу ініціювати та голосувати за інші вагомі

для них проекти, що фінансуються коштами місцевого бюджету. До основних переваг зазначеного цифрового інструменту належать такі, як-от:

- приєднання широкого кола мешканців громад;
- змога інтеграції даних платформ із сайтом громади;
- використання інструменту голосування враховуючи специфіки різних ТГ.

Приєднання жителів ТГ до даної платформи наразі безкоштовне, Фонд Східна Європа забезпечує платформі технічний розвиток. Але від владних органів на місцевому рівні завжди будуть вимагати надіслати лише письмовий запит і закріпити власним підписом Меморандум про співпрацю. Однак не всі органи місцевого самоврядування поінформовані щодо наявності, роботи та особливості роботи з платформою «Громадський бюджет». Тому вони наразі не дуже зацікавлені у її просуванні серед населення, що є однією причиною слабого її використання.

2021 рік - Міністерство цифрової трансформації вдало започаткувало платформу «Свої», яка слугує для підвищення ролі «комунікації місцевої влади та громадян. Дана платформа та чат-бот мають простий функціонал, яким можуть послуговуватися навіть громадяни похилого віку. Основна умова – це вміння користуватися смартфоном. Наразі чат-бот доступний у двох месенджерах. Вона містить важливу інформацію про адміністративні послуги, місцеві заклади та служби, графік роботи центру надання адміністративних послуг. З її допомогою можна надіслати електронне звернення, підписати петицію, отримати консультацію щодо державних послуг» [37].

На даний час, за даними статистики уже 413 територіальних громад в Україні послуговуються Платформою **СВОЇ**. 84 ТГ почали послуговуватися послугою **електронна черга**. Такі цифрові впровадження сприятимуть розвитку нашої е- демократії, а отже й економлять важливий час та людські ресурси, і також інтенсифікують взаємодію між громадами та ОДВ.

Науковець Сергій Гунько зазначає, що «унікальність платформи СВОЇ у спрощенні комунікації як для персоналу ЦНАП, так і для громадян. «Завдяки платформі державні органи та населення взаємодіють в одному місці». Пан Гунько пояснює, що платформа СВОЇ полегшує керування веб «Система дозволяє гнучкі налаштування запису. У нашій електронній черзі є можливість записатися на індивідуальний прийом до посадових осіб муніципалітету, наприклад, до голів громад. Вона також дозволяє коригувати часові інтервали, доступні для запису, залежно від кількості робочого персоналу для певних послуг. Зараз електронна черга працює як система попереднього запису з двотижневим інтервалом. Зараз ми працюємо над новим модулем «Інфокіоск», який дозволить нам керувати чергою та напливом громадян безпосередньо всередині адміністративної будівлі» [29].

С. Гунько констатує, що «платформа СВОЇ пропонує шість безкоштовних інструментів участі для місцевої влади та громадян:

1. Конструктор вебсайтів – громади створюють доступні та зручні вебсайти.
2. Чат-бот у Viber та Telegram – громадяни отримують будь-яку інформацію щодо надання адміністративних послуг за лічені хвилини (наприклад, про зміни в законодавстві, процедури або години роботи ЦНАП).
3. Електронні петиції – люди підписують петиції до місцевої влади онлайн.
4. Громадський бюджет – жителі пропонують власні проєкти для покращення життя громади. Проєкти-переможці отримують кошти з місцевого бюджету.
5. Консультації з громадськістю – жителі висловлюють думку щодо місцевої політики в режимі онлайн.
6. Геосистема «Відкрите місто» – мешканці можуть повідомити місцеву владу про проблеми громади, а також самостійно нанести «корисні об'єкти», такі як лікарні, школи, паркування, туристичні об'єкти, зони безкоштовного Wi-Fi, пункти прийому батарейок тощо, на карту міста.

Наприклад, у місті Дрогобич місцеві жителі подали онлайн-запит до місцевої влади з проханням засипати яму біля каналізаційного люка в їхньому населеному пункті, а у Броварах – встановити додаткові дорожні знаки для

кращого регулювання руху. Завдяки лаконічності та простоті у використанні платформа СВОЇ доступна і для людей похилого віку, які вміють користуватися мобільним телефоном» [29].

Вагомим досягненням електронної демократії в ТГ мало впровадження цифрової **платформи E-DEM** у 2018 році. Така вебплатформа значно полегшує доступ громадян до різноманітних інструментів е-демократії. Платформу розробила швейцарсько-українською Програма **EGAP**, яка реалізується Фондом Східна Європа.

Платформа E-DEM пропонує «яскравий спектр таких можливостей для залучення громадськості, як-от:

- Місцеві петиції – мешканці впливають на розвиток громади шляхом подання петицій до органів місцевого самоврядування.
- Громадський бюджет – жителі пропонують власні проєкти для покращення життя громади. Проєкти-переможці отримують кошти з місцевого бюджету.
- Відкрите місто – мешканці можуть повідомити місцеву владу про проблеми громади, а також самостійно нанести «корисні об'єкти», такі як лікарні, школи, паркування, туристичні об'єкти, зони безкоштовного Wi-Fi, пункти прийому батарейок тощо, на карту міста.
- Консультації з громадськістю – мешканці можуть висловитися щодо різних питань розвитку громади. Ефективність і зручність є головними перевагами платформи E-DEM» [55].

За даними статистики: різними інструментами платформи користуються понад **1,9** мільйона українців. Крім того, до платформи підключено більш ніж **500** органів місцевого самоврядування. Від моменту її запуску було подано близько **25000** петицій, підтримано майже **1900** проєктів громадського бюджету, проведено близько **1800** консультацій і вирішено більше **30000** питань громади.

Мешканці ТГ можуть висловити свою думку чи проголосувати із різних питань онлайн. Тепер, щоб бути почутими, потрібні невеликі зусилля.

Такий «інструмент електронних консультацій уможливорює брати участь у:

- Консультаціях – громадяни можуть прокоментувати рішення місцевої влади з того чи іншого питання. Наприклад, коли громада розмірковує над встановленням різдвяної ялинки чи проведенням масових заходів.
- Опитуваннях – дозволяють жителям обирати пропозиції від влади шляхом голосування, скажімо, за нові назви вулиць, які замінять радянські.
- Обговореннях нормативно-правових актів – мешканці мають нагоду долучитися до онлайн-дебатів і прокоментувати законопроекти до їхнього ухвалення».

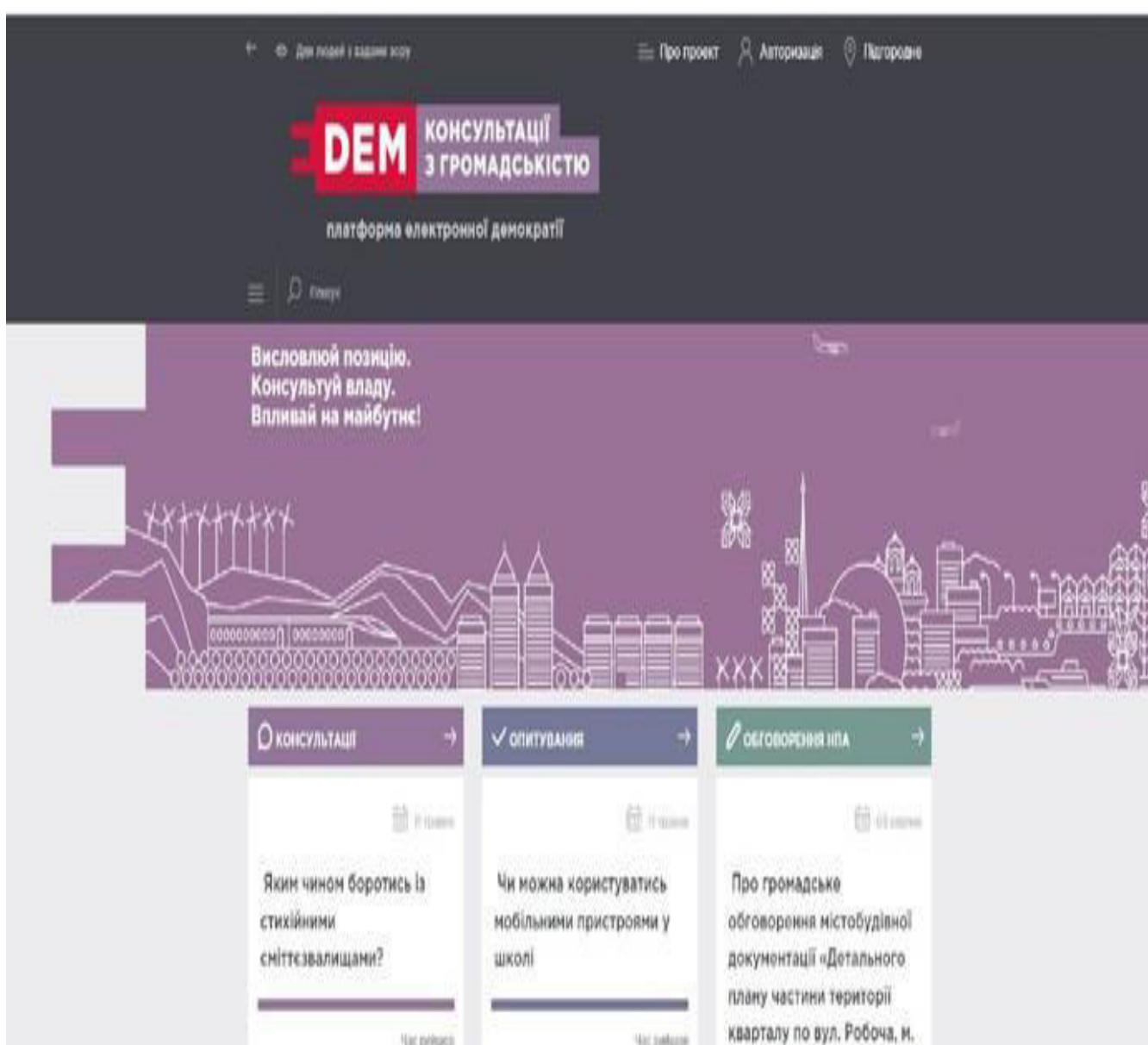

Рис. 2.2. Платформа E-DEM.

Такі Е-консультації значно зекономлюють потрібний час та грошові

витрати громадянам і владі загалом. Адже вони довели свою практичність і за часів ковіду. Відтак перевагами цих електронних консультацій є такі, як зручність і звичайно ж заощадження ресурсних інструментів.

Цифровізація ОМС наразі є наразі пріоритетом Мінцифри. Її результати уможливають оцінити сильні і слабкі позиції та впроваджувати послуги, які необхідні в тому чи іншому регіоні. Громади мають змогу самі керувати процесами цифрового розвитку. Нами проаналізовано сайт Міністерства цифрової трансформації України де є оцінка результати роботи за 2023 рік за Індексом цифрової трансформації наших регіонів. Дане дослідження Індeksu відображає результативність його роботи CDTO і цифрових команд ОВА за 2023 рік за показниками вимірювання, характерними для таких сфер: охорони здоров'я, цивільної безпеки і доступності адміністративних послуг [56].

Індекс (див. Рис. 2.2) є одним з інструментів вимірювання рівня цифрової трансформації в державі. Запропонована «методика ґрунтується на комплексному підході та дає змогу вимірювати як цифрові послуги, так й інфраструктуру, а також процес .оцифрування в ОВА та територіальних громадах. Максимальний можливий індекс - 1 бал, він відображає показники спроможності в економіці, цифрових навичках, інфраструктурі, публічних послугах та цифровій трансформації органів місцевого самоврядування. Результати дослідження демонструють, що Індекс у межах України в середньому становить 0.632 бала. Найвище значення зафіксовано в Дніпропетровській (0.908), Львівській (0.891) та Полтавській (0.833) областях» [56].

Офіційний

сайт

МЦТ

<https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/reports>

Розроблення Індeksu здійснювалося у Мінцифри на основі таких принципів :

- загального залучення усіх робіт, що ґрунтуються на процесах цифрової трансформації;
- систематичного підбору потрібного матеріалу на постійній основі;

- валідності (уможливленні досягнення потрібних цілей з інформатизації та цифровізації у ТГ);
- Правильності потрібного матеріалу та його достовірності.

Слід зазначити, що індекс має вісім таких заявлених блоків, як-от:

- Інституційна спроможність органів влади на місцях.
- Підключення до мережі інтернет в усіх ТГ.
- Становлення та розвиток ЦНАПів в органах влади.
- Врахування функціонування режиму під назвою «без паперів».
- Розвиток цифрової освіти громадян ТГ.
- Візитівка будь-якої області.
- Введення в дію базових електронних послуг.
- Впровадження новітніх цифрових перетворень.(Див. рис. 2.2, де подано індекс ЦТУ 2023 року.)

Рис. 2.2. Індекс цифрової трансформації України 2023

Серед цих категорій найбільш високі значення - у впровадженні режиму «без паперів» (0.697), інституційній спроможності, а також наявності CDTO і цифрових команд ОВА (0.678), та в проникненні базових е-послуг (0.666).

Завдяки роботі CDTO регіони мають змогу в будь-який час і будь-де з'ясувати, які послуги держави можна отримати цифровими реформами. Відтак у Харківській (57.1%), Київській (46.0%) і Миколаївській (44.4%) областях-регіонах вважаємо за необхідне збільшення команди з цифровізації.

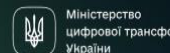
Упродовж чотирьох років CDTO вдало ввели в дію більше 210 необхідних новітніх міжгалузевих проєктів. Це уможливило реалізувати ініціативи з регіональної цифровізації в усіх інших областях ТГ.

Крім того, Індекс сприяв оцінці, на якому рівні соціальні заклади забезпечені інтернетом в укриттях. За результатами - анкет 71% закладів середньої освіти, - 67% закладів дошкільної освіти та - 57% закладів охорони здоров'я мають інтернет в укриттях.

Наразі 2023 року Мінцифра реалізувала свої плани — понад 6 мешканців державивзяли участь у наввних програмах розвитку цифрового врядування. За даними опитування 60% дорослих мешканців країни розвинули цифрові навички на базовому і також на вищому рівнях. У категорії «Цифрова освіта» показник Індексу підвисився і становить 0.656, порівняно із 0.460 торік.

Нагадаємо, вперше Індекс цифрової трансформації регіонів опубліковали 2022 року. Ознайомитися з ним можна за посиланням. (Див. Рис.2.3 Основні проекти регіонів).

Які цифрові проекти вже змінюють Україну

210+

проектів реалізували команди CDTO в регіонах з 2019 року

із них:

40+ залучення технічної допомоги

роутери для зв'язку в укриттях, мобільні валізи для адмінпослуг, сонячні панелі та генератори для ЦНАПів тощо

25+ публічні послуги онлайн

відкриття Дія.Центрів у громадах, онлайн-послуги для мешканців, хаби для дистанційного навчання, е-квиток на приміських маршрутах тощо

30+ корисні сервіси для громад

е-кабінет ветерана, е-черга в ЦНАПах, чат-боти для пошуку роботи, інструменти е-демократії тощо

23+ розробка інформаційних систем

аналітичні дашборди, інтерактивні карти, вебпортали для ветеранів та ВПО тощо

Рис. 2.3 Основні проекти, що реалізовані в різних регіонах держави

Як свідчить дослідження, середній показник Індексу становить 0.632 бали з 1 можливого. Високі показники - в таких субіндексах, як «Режим без паперів» [0.697], «Інституційна спроможність» [0.678] та «Проникнення базових епослуг» [0.666]. Низький показник у субіндексі «Галузева ЦТ» [0.560], що вказує на потребу посилення роботи у сферах кібербезпеки, охорони здоров'я та цивільного захисту. Далі розглянемо більш детально кожен із блоків [56].

Під час війни в останні роки з'явилася нагальна «потреба в підключенні укриттів до мережі інтернет та реалізацію Wi-Fi-доступу у приміщеннях соціального типу: в дошкільній освіті, закладах середньої освіти та лікарнях

ТГ. Середнє значення субіндексу становить 0.632 з 1 можливого. Станом на кінець 2023 року лідерами у виконанні цього субіндексу є 3 області: Харківська [0.926], Полтавська [0.917] та Тернопільська [0.916]. Наступні позиції посідають Львівська [0.914], Дніпропетровська [0.902] та Волинська [0.870] області. Серед областей, що мають найнижчі значення, — Херсонська [0.179], Сумська [0.173] та Донецька [0.118]. Загалом доступ до інтернету забезпечено в середньому для 71.0% укріплень у закладах середньої освіти, для 67.0% укріплень у закладах дошкільної освіти та для 57.0% закладів охорони здоров'я» [.56].

2.3. Імплементация зарубіжного досвіду цифровізації громад

Проведення детального аналізу закордонного досвіду нормативно-правового регулювання цифровізації місцевого самоврядування уможливило виокремити позитивні та негативні характеристики означеного процесу, а також зробити пропозиції щодо ефективності застосування позитивних практик у правовому регулюванні цифрової трансформації органів місцевого самоврядування нашої держави.

Нормативно-правове регулювання процесів цифровізації у країнах Європи, Америки будується на стратегічному плануванні. Відтак, у Великій Британії затверджено «Стратегію трансформації Уряду» [105], «Федеральну стратегію хмарних обчислень» [3] та «Програма цифрової трансформації» [105]. У США також затверджено «Стратегію цифрового Уряду США» У Швейцарії – «Стратегію електронного уряду країни на 2020- 2023 рр.» [105]

Розумним прикладом регулювання позицій даної стратегії планування ОМР є аналіз роботи Словаччини в цій сфері. У Словаччині на муніципальному рівні прийнято Стратегію розвитку на місцевому рівні співтовариства (далі – програма СРМС). Означена програма забезпечує загальний підхід до удосконалення та підвищення рівня життя на місцях в середньостроковій перспективі (переважно від 5 до 6 років). СРМС з їх Законом 539/2008 «Про підтримку регіонального розвитку» являється

начальним програмним документом, укладеним для того щоб підтримки регіональний стан на місцях.

Отож, у відповідності до даної Стратегії виконання документу - цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року «стратегічне планування процесів цифрової трансформації важливо важливо реалізовувати на всіх рівнях, тому що це уможливить мати сучасні цілі і низку завдань. Тому вважаємо за необхідне розроблення місцевими органами влади стратегій (планів) цифрової трансформації. Але, як свідчить практика стратегічного планування «у галузі впровадження цифрових технологій, ключовим ризиком виступає розробка формальної стратегії, що не реалізується. З огляду на цей фактор, з метою наблизити систему муніципального управління до найкращих світових практик і стандартів Європейського Союзу, пропонуємо встановити загальні для всіх муніципалітетів принципи стратегічного планування цифрової трансформації, як-от» []: 1. Принцип обліку існуючого рівня розвитку та особливостей муніципалітетів. При плануванні цифрової трансформації важливо враховувати фінансові та технічні умови, за яких ця трансформація реалізовуватиметься. 2. Принцип реалізованості. Місцеві органи влади не повинні закладати в перелік технологій, що впроваджуються в період планування, всі можливі технології разом. Потрібний детальний аналіз можливостей реалізації тих чи інших технологічних рішень. 3. Принцип змінності (гнучкості). Технологічний розвиток не завжди можна спрогнозувати. За період реалізації певної стратегії можуть з'явитися нові або набути широкого поширення тільки зароджувані (наприклад, пов'язані зі штучним інтелектом) рішення. У зв'язку з цим у стратегії має бути передбачений механізм її оперативної зміни. 4. Принцип деталізації та конкретності. Необхідно закладати певні вимірні показники, які можна досягти у встановлені терміни, при цьому варто уникати оціночних, «розмитих» показників, результати реалізації яких перевірити неможливо.

Наприклад, закладаючи як показник збільшення рівня задоволеності населення наданням муніципальних послуг, варто провести діагностику існуючого рівня задоволеності (це можна зробити шляхом соціологічного дослідження), а потім у плані вже закладати певний відсоток підвищення вихідного рівня задоволеності. 5. Принцип прозорості та ясності. Важливо, щоб стратегія, що затверджується, була зрозуміла як особам, які її реалізовуватимуть, так і населенню. 6. Принцип систематичного моніторингу реалізації стратегії» [75]. (див. Рис. 2.4 принцип облікуPPPM)

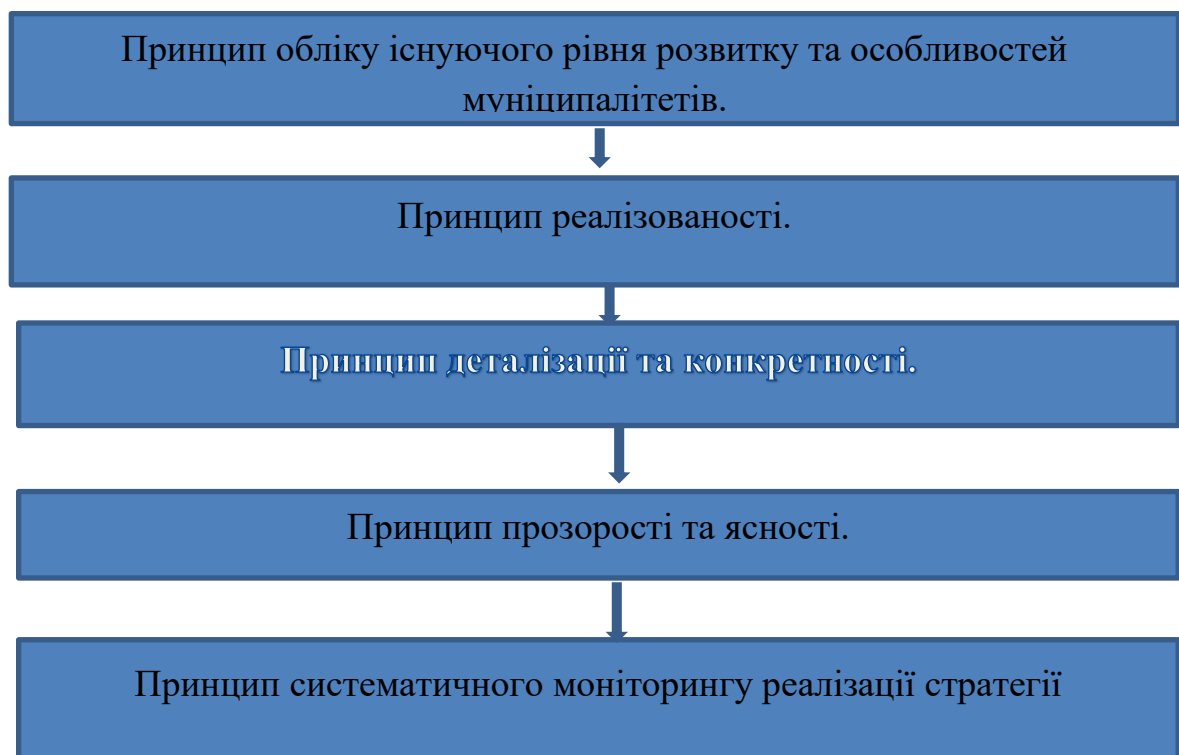

Рис. 2.4 Принципи стратегічного планування цифрової трансформації

У важливих прийнятих документах, актах майже всіх держав спрямування цифрової трансформації, якою послуговуються державні і муніципальні органи влади, наявне підвищення рівня задоволеності у громадах на місцях державними та муніципальними послугами. За даними емпіричних вивчень у зарубіжних авторів застосування цифрової трансформації має позитивні переваги на рівнях задоволеності усіх мешканців окремих громад.

Відтак, впровадження нових ІКТ, інформаційно-комунікаційних технологій, призводить до вельми неоднозначного впливу на працівників органів місцевої влади. Є такі, що мають за мету несприйняття цифрових перетворень, що неякісно впливає на процес цифрового урядування ОМС. Окремі автори зазначають, що «несприйняття співробітниками місцевих органів влади перетворень, спрямованих на цифровізацію їхньої діяльності, є ключовим ризиком провалу цифрової трансформації інституту місцевого самоврядування. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне розробити та поширити систему підготовки співробітників муніципальних органів влади до цифрової трансформації. При цьому варто здійснювати моніторинг рівня психологічної готовності до цифровізації та враховувати його під час проведення реформ» [96, с. 59-60].

Р. Герасимов у праці «Цифрова нерівність в Україні як проблема державного управління», зазначає, що в нашій державі нагальною являється стоїть проблема з використанням на муніципальному рівні сучасних проєктів. Це пов'язано з цілим комплексом таких причин, як:

1. В Україні є наявною цифрова та фінансова нерівність. Слід сказати, що наразі є відмінності у рівень фінансування цифрової трансформації місцевої влади у регіонах: в одних ТГ є фінансові можливості дозволити собі використовувати СІК технології, а в інших – неспроможність оновлення потрібної техніки: комп'ютерів, принтерів, сканерів, тощо).
2. Майже немає, у більшості ТГ, узагальнених технічних рішень, які на даний період мають відповідати запитам владних сучасних органів, тому й виникає необхідність мати їх. Це сприяло в необхідності пошуку саме креативних рішень.
3. Недостатня кількість фахових спеціалістів, які володіли б потрібними знаннями зі своєї специфіки роботи та послуговувалися сучасними цифровими технологіями.

Здійснивши аналіз закордонного досвіду з означеного питання, є можливість виокремити і роздивитися кращі позитивні практики та нагальні

ризика цифрової трансформації на місцевих рівнях. Запропоновані вище зазначеними авторами плани вирішення питань щодо встановлення загальних для всіх муніципалітетів принципів стратегічного планування цифрової трансформації та проведення моніторингу усіх рівнів готовності до упровадження цифровізації в ОМС, дозволяють удосконалити нормативне регулювання та практичної діяльності у сфері цифрової трансформації ОМС.

Висновки до другого розділу

Відомо, що впровадження цифрового врядування в органах влади на місцевому рівні призводить до вельми неоднозначного впливу на працівників органів місцевої влади. Є такі, що мають на меті несприйняття цифрових перетворень і це негативно позначається на темпах цифрових перетворень в ОМС.

Відтак, проблеми сприймати співробітниками місцевих органів владних перетворень та змін, які спрямовані на інтенсифікацію цифрового урядування їхньої роботи, є дуже можливим провалом застосування в громадах цифрової трансформації. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне розроблення та поширення постійно діючої системи підготовки співробітників органів влади до введення цифрового урядування. Тому необхідно моніторити постійно рівень також психологічної готовності громадян різного віку до цифровізації та використовувати його у проведенні різних реформ ТГ.

Зазначимо, що в нашій державі нагальною є проблема з використанням в ТГ передових розроблень. Це пов'язано з цілим комплексом низки факторів, як-от: цифрова і ще фінансова розбіжність в ТГ. Значно відмінний рівень фінансування цифрової трансформації ОМС у різних регіонах:

- в одних регіонах органи місцевої влади можуть сприяти собі впровадженню СІКТ для ефективної роботи, а в інших – навіть оновлення необхідних у повсякденній роботі (комп'ютерів, принтерів, сканерів тощо) не має вже чимало років; відсутність, у більшості ТГ, готових управлінських рішень, які відповідають запитам місцевих органів влади і, виникає необхідність розроблення та прийняття цих рішень з нуля чи початкової бази

Вважаємо, для того щоб були ефективними цифрові перетворення в територіальних громадах є необхідність в таких діях:

- розроблення цифрової Стратегії, що уможливить визначення зрілості громади та також відповідною є підготовка дорожньої Карти цифрових змін;
- забезпечення доступу громадян на місцях до технологічної

інфраструктури;

- наявне функціонування цифрової культури в громадах, навичок і потенціалу (організація безперервної цифрової освіти, об'єднання зусиль у цифрових проєктах);
- сприяння розумному управлінню на місцях даними (обміну даними для створення колективного впливу, «кооперативів даних»);
- плідної співпраці органами МС із громадськістю (не обмежуватися тільки адміністративними дорученнями);
- необхідно мати відкритий та спільний підхід в прийнятті інноваційних управлінських рішень на місцях.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1. Шляхи модернізації державного управління в умовах розвитку цифрового врядування суспільства

Говорячи про шляхи модернізації сучасних ОМС, слід зазначити, що організаційний устрій кожної ТГ має в громаді свої істотно інші особливості. Районні у місті ради також функціонують за своїми правилами в громаді.

У час війни з РФ система державного урядування нашої країни поступово, але зазнає модернізації. Швидке упровадження в ОМС цифрових технологій здійснює зміни інструментів взаємодії владних органів та громадян у ТГ. Незважаючи на тяжкі для нас часи, як настали з 2022 року, ми вже є намагаємося не відставати у розвитку з іншими цифровими вже країнами.

Вище означені виклики сучасності сприяли в змінах в інформаційному забезпеченні владних органів на місцях. Швидке впровадження в умовах війни цифрового забезпечення в ТГ має на меті переосмислення раніше впроваджених технологій., та ваблять новітніми ІКТ.

Електронному урядуванню наразі призначено назву цифрової форми організації управління в громадах.. Е-урядування спрямовано на задоволення потреб, які мають силу в сучасному суспільстві, звичайно – це є поширення ІКТ.

З огляду на сучасні дослідження науковців з державного управління під цифровізацією вони трактують інноваційний процес виробництва, і застосування означених новітніх технологій для вдосконалення взаємовідносин та життєдіяльності людини, суспільства та держави в цілому. З огляду на це можна казати, що цифровізація влади на місцях передбачає цифрові перетворення і впровадження в органах місцевої влади, мета яких полягає в швидкому перелаштуванні від електронного до цифрового

врядування. І як бачимо з практика Європейських країн, для успішного впровадження цифрової трансформації в ОМС слід:

- «розробити цифрову стратегію, яка б уможливила визначити рівень розвитку та становлення громади та відповідно підготувати дорожню карту таких цифрових перетворень;
- забезпечити соціальну підтримку військових та запровадити нову систему підготовки під час війни, яка б позитивно вплинула б на сучасні події;
- розвивати цифрову культуру у ТГ, їх цифрові навички і потенціал (тобто забезпечити безперервну цифрову освіту, активно брати участь у цифрових проєктах сьогодення);
- постійно працювати над забезпеченням ефективного управління даними (обмін даними щоб створити колективний вплив, «кооперативів даних»);
- налагоджувати ОМВ тісну взаємодію із громадянами ТГ, а не займатися лише адмініструванням, виконанням своїх службових обов'язків; розробляти продуктивний і спільний підхід до прийняття інноваційних управлінських рішень);
- реалізовувати надання нових адміністративних послуг, керуючись принципами клієнтоорієнтованості;
- поширювати цифрові інструменти та вміти управляти ними в своїх громадах.

Отже, навіть у воєнний час усі розвинені країни і ми включно вже запровадили до е-управління. Україна зазнала чільних значних перетворень в управлінні та стала цифровою.

Також наша держава перейшла на новітнє забезпечення прав і свобод громадян, створення наявності можливостей для їх вдосконалення. Із засосуванням в ОМС цифрових технологій змінилися підходи до

організації і функціонування цілої системи управління на місця і з'явилися шляхи для зовсім відмінної моделі системи.

Інформаційне суспільство постійно нарощує темпи свого розвитку. Цифрові технології змінюються, адаптуються, модернізуються під конкретні ви-клики суспільства. Технології стають доступними для більшості населення країни. Тому останнім часом цифровому розвитку системи державного управління приділяється велика увага. Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» розвиток електронного урядування визначено одним з першочергових пріоритетів реформування системи державного управління [4].

Також, у 2019 році було утворено нову державну інституцію – Міністерство цифрової трансформації України. Яке було визнано головним органом у системі центральних органів виконавчої влади. Завданнями нового органу влади стало забезпечення формування та реалізація державної політики за семі напрямками: 1) розвитку інформаційного суспільства, інформатизації, цифрового розвитку, цифровізації, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії; 2) впровадження електронного документообігу; 3) розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; 4) розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету та телекомунікацій, відкритих даних, електронної комерції та бізнесу; 5) надання електронних та адміністративних послуг; 6) електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; 7) розвитку ІТ-індустрії. Електронному урядуванню було відведено роль «цифрової форми» організації державного управління з використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, орієнтованої на задоволення потреб інформаційного суспільства. Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми застосування інформаційно-кому-нікаційних технологій у державному управлінні зверталися Н. Грицяк, О. Дергачов, О. Ємельяненко, О. Качний, І. Лопушинський, В. Ніколаєв,

В. Писаренко, А. Семенченко, С. Чукут та ін., проте комплексних досліджень, присвячених ви-значенню місця та ролі «цифрових» технологій інформаційного суспільства у процесах трансфор-мації системи державного управління, обмаль. Більшість вважає ціллю застосування цифро-вих технологій в системі державного управління є підвищення рівня відкритості та доступності ді-яльності органів державної влади, рівня довіри громадян до цих органів, ступені залучення гро-мадськості до ухвалення публічно-владних рі-шень, рівня корумпованості органів державної влади [6]. Вони пов'язують ці процеси зі світовою тенденцією переходу до електронного урядування.

З огляду на міжнародний досвід вбачається, що саме інструменти е-урядування здатні забез-печити значне покращення якості обслуговуван-ня фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльнос-ті органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Крім того, запровадження елек-тронного урядування (е-урядування) є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його по-дальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU DigitalSingleMarketStrategy)

3.2. Перспективні напрямки цифрового врядування органів місцевого самоврядування

З огляду на вище сказане в попередньому розділі, слід виокремити перспективу у напрямках цифровізації в громадах держави. Сучасні наукові розвідки засвідчують, що таким є:

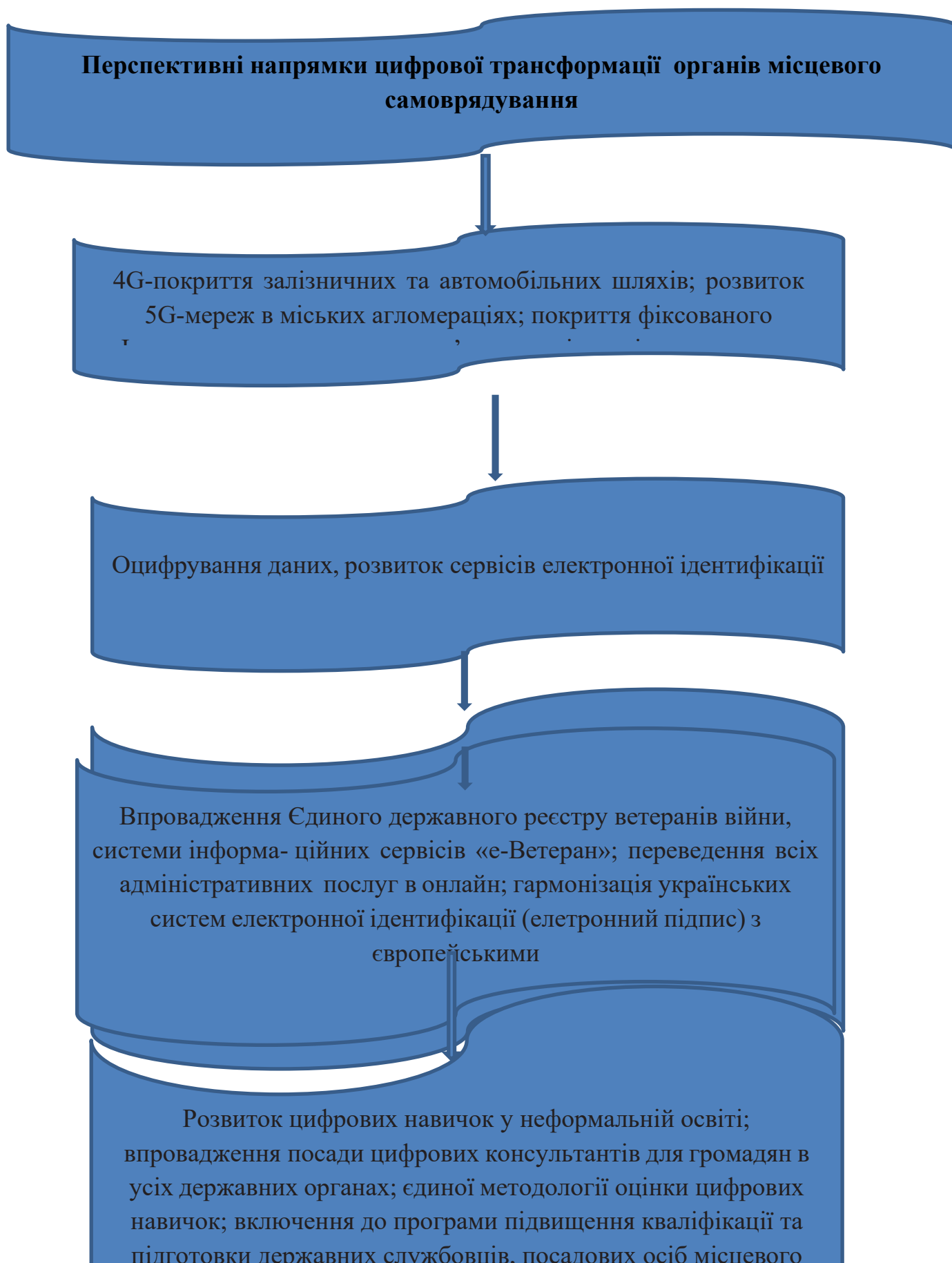
- значне поширення рівня цифровізації в ОМС на місцях;
- розвинення та поширення різних електронних сервісів, враховуючи кращі Європейські практики;
- запровадження сучасних адміністративних послуг в громадах;
- значно більше розвивати електронні платежі;
- ще не всі ТГ послуговуються електронним документообігом;
- впровадити єдину реєстрацію ветеранів війни;
- застосування постійного моніторингу цифрових послуг в громадах;
- на законодавчому рівні привести в порядок нормативні документи з означеного питання. (Див. табл.. 3.1).

Таблиця 3.1. Стратегічні напрями і завдання цифрової трансформації в Україні (до 2030 року).

Напрямок	Завдання
Підвищення рівня комп'ютеризації та інтернетизації	4G-покриття залізничних та автомобільних шляхів; розвиток 5G-мереж в міських агломераціях; покриття фіксованого Інтернету в селах; повна комп'ютеризація та підключення до швидкісного Інтернету закладів соціальної інфраструктури
Оцифрування даних, розвиток сервісів електронної ідентифікації	Оптимізація та повна цифровізація наявних реєстрів; надання нових державних адміністративних послуг; законодавчі гарантії об'єктивності, актуальності, достовірності, повноти та захищеності інформації і даних реєстрів; повний перехід на електронний документообіг; посилення інструментів цифрової ідентифікації; взаємодія схем електронної ідентифікації з інформаційними системами органів влади

Розвиток електронних платежів, безготівкових розрахунків, кібербезпеки	Використання безготівкових розрахунків та інсталяція платіжних терміналів у закладах соціальної інфраструктури, громадському транспорті; покриття платіжною інфраструктурою всіх секторів економіки; терміналізація всіх населених пунктів; створення галузевих центрів управління кібербезпекою, центрів реагування на кіберінциденти (SOC), обміну інформацією про кібератаки (ISAC), кіберкомандування; впровадження міжнародних стандартів у галузі захисту інформації
Підвищення якості дистанційних соціальних послуг, державних електронних сервісів	Інтеграція Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (E-SOCIAL) із Єдиним державним веб-порталом електронних послуг «Портал Дія»; впровадження Єдиного державного реєстру ветеранів війни, системи інформаційних сервісів «е-Ветеран»; переведення всіх адміністративних послуг в онлайн; гармонізація українських систем електронної ідентифікації (електронний підпис) з європейськими; впровадження системи проведення моніторингу та оцінки якості адміністративних послуг; автоматизація відповіді на типові звернення; розвиток та популяризація інструментів е-демократії
Розвиток цифрових навичок громадян	Розвиток цифрових навичок у неформальній освіті; впровадження посади цифрових консультантів для громадян в усіх державних органах; єдиної методології оцінки цифрових навичок; включення до програми підвищення кваліфікації та підготовки державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування програм із розвитку цифрових навичок, використання в роботі інструментів е-демократії; включення розвитку цифрових компетенцій в освітні програми на всіх рівнях освіти
Гармонізація сервісів електронної ідентифікації, законодавства та співпраця	Законодавче врегулювання питань сумісного транскордонного електронного підпису; розробка нового плану реалізації Стратегії кібербезпеки України відповідно до вимог Директиви Європейського парламенту і Ради ЄС 2016/1148 про заходи для високого спільного рівня безпеки мережевих та інформаційних систем на території ЄС (NIS); впровадження спільних моделей опису та каталогізації адміністративних послуг; сприяння розвитку місцевого краудфандингу

Джерело: взято на підставі Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року», № 179 від 03.03.2021, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 20.02.2023).

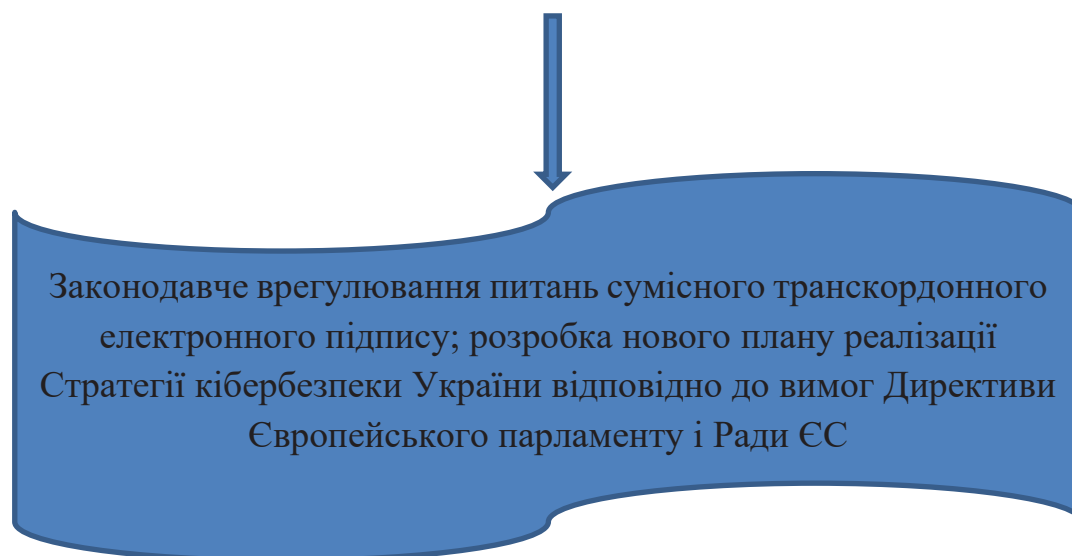

Рис. 3.2. Перспективні напрямки цифрової трансформації органів місцевого самоврядування

Слід сказати, що на сучасному етапі для швидкого ефективного вирішення вище названих питань є послуговування технологіями «хмарних» обчислень. Взагалі перевагами є те, що тим хто користується «хмарами» (державним установам) не потрібно вкладі фінансових та затрати щодо запровадження власної, своєї надлишкової ІКТ-інфраструктури, але необхідно фінансувати тільки за фактичне її застосування.

Отже, частково проходять зміни в моделі фінансування та становленні інфраструктури ТГ. Це вимагає зтакож певного скорочення у заитратах на «цифровізацію» ОМС4 також сприяє полегшенню доступу державних установ до ІКТ технологій, адаптацію «ІКТ-потужностей» згідно нових сучасних запитів громад.

Відтак, «хмарні» технології сприяють реалізації значно ефективнішому управлінню, також за рахунок централізації управлінської і облікової

інформацій, збільшення швидкості обробки та надійності зберігання інформації. В умовах війни, коли відчувається брак фінансування та дефіциту кваліфікованих фахівців, ІКТ-кадрів, застосування «хмарних» обчислень сприяє значному покращенню операційної якості державного управління та зміні, тобто понижень вартість державної ІКТ-інфраструктури.

На Рис. 3.3. можна побачити перспективні напрями удосконалення українського законодавства в означеній сфері регулювання використання цифрових технологій в державних органах влади.

Прийняття закону «Про публічні електронні реєстри»	Унормування чотирьох рівнів електронної взаємодії між громадянами та владою відповідно до норм ЄС	Набуття чинності законом «Про віртуальні активи»	Нормативне забезпечення розвитку е-урядування на місцевому рівні	Забезпечення цифровізації виборчого процесу
--	---	--	--	---

Рис. 3.3. Напрями вдосконалення законодавства у сфері регулювання використання цифрових технологій у публічному управлінні

На сьогодні у світі не існує універсальної моделі електронного урядування. Особливості систем державного управління, що функціонують в державах світу, обумовлюють специфіку обраних і впроваджених моделей е-урядування країн. Науковці постійно вивчають передовий світовий досвід і намагаються класифікувати моделі за різними ознаками. Серед існуючих у світі класифікацій моделей е-урядування вбачаються, що більш розповсюдженим є поділ моделей е-урядування в залежності від визначення ролей (місць) державних органів (інституцій) і суспільства у процесах формування напрямків державної політики, розробки

та прийняття нормативних актів, формування суспільної думки тощо [9]. Найбільш розповсюдженим є поділ на моделі електронного урядування: e-Government 1.0 і e-Government 2.0. Для першої, e-Government 1.0

3.3 Оцінка впровадження цифровізації громад

Дослідимо стан цифрової трансформації держави 2022 року на підставі даних нашого Міністерства цифрової трансформації. В цілому Мінцифри реалізувало у 2022 році, попри повномасштабне вторгнення, заходи за слідуючими напрямками (Див. Рис. 3.3).

Якщо дослідити щорічне Європейське дослідження зрілості сфери відкритих даних Open Data Maturity 2022 Україна наразі посідає 2-ге місце та вчергове увійшла до групи країн «трендсетерів» (Рис. 3.4).

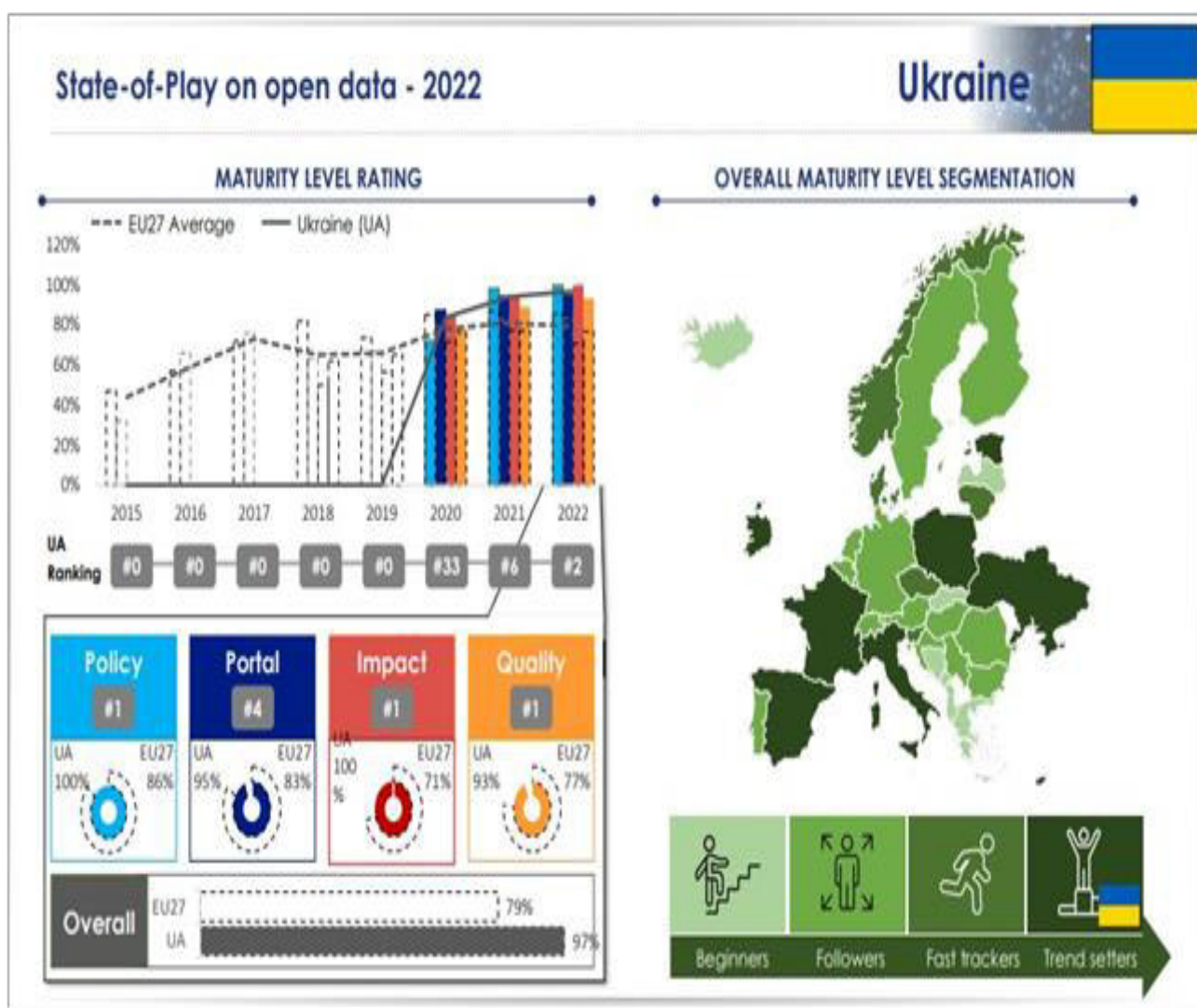

Рис. 3.4. Україна у Open Data Maturity 2022

На даний час кількість громад де утворено ЦНАП значно зросла. Їх нараховується 1098, а це 76 % від загальної кількості громад (без врахування територій які наразі займані рф). Упродовж 2022 року засновано 13 модернізованих Дія Центрів, їхня кількість зараз нараховується - 33 Дія Центри. [19]

Упродовж 2022 року надано населенню держави більше як 13 млн адміністративних послуг, з яких найбільш користувалися жителі громад послугами у ЦНАП, як-от:

- послуги, що мають соціальну спрямованість; послуги щодо реєстрації місця проживання;
- послуги для ВПО, різноманітні паспортні послуги, що містяться

в електронному вигляді (рис. 3.4).

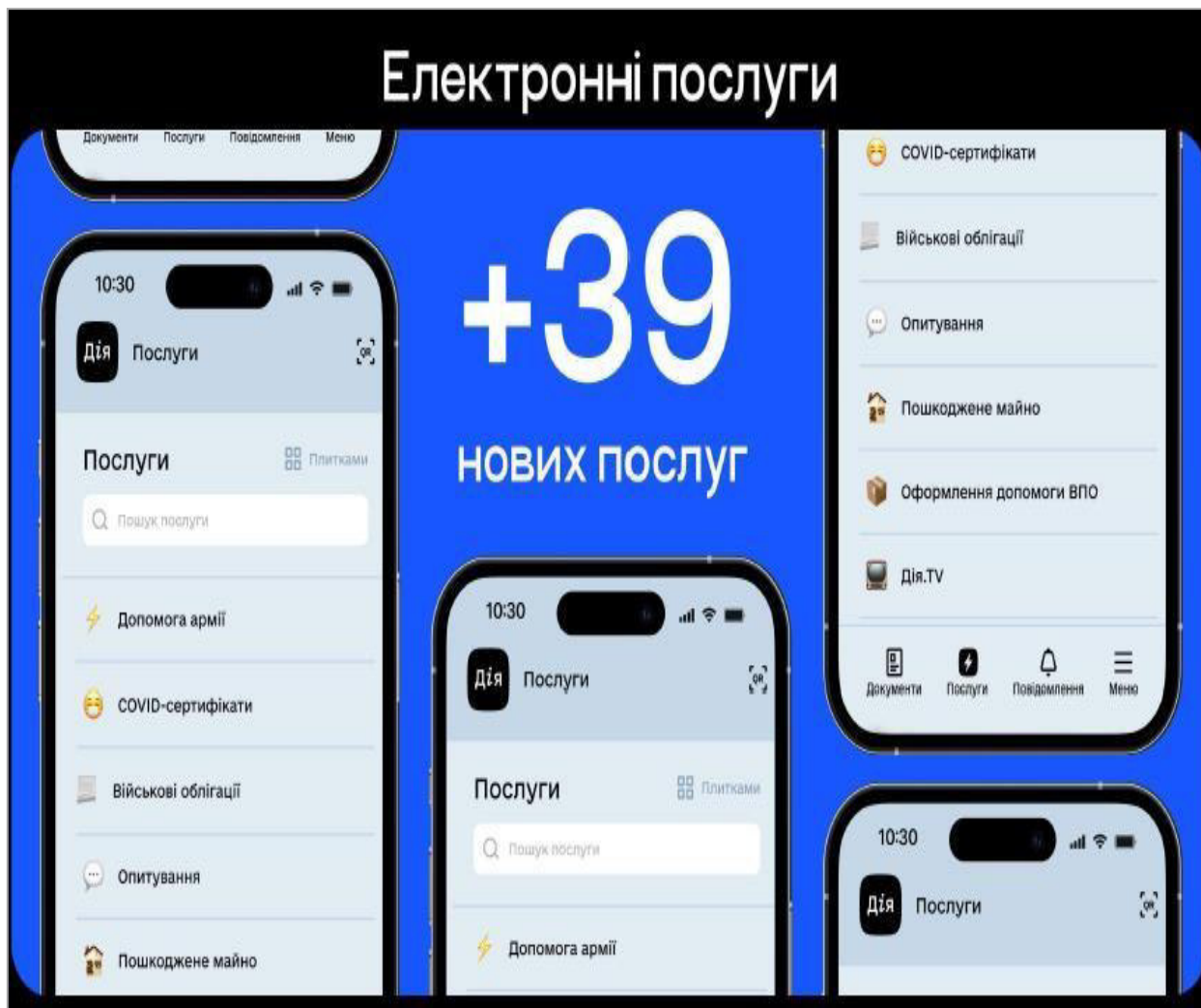

Рис. 3.4. Інфографіка електронних послуг, що надаються у ЦНАП та Портал Дія

Якщо проаналізувати оцінку рівня задоволеності якістю надання адміністративних послуг ЦНАП станом станом 2022 року - 88 % українців задоволені сервісом ЦНАП; також 70 % , тих хто користувався послугами хочуть і мають на меті рекомендувати громадянам користуватися ними.

ЦНАП (оцінювання здійснюється згідно Порядку проведення моніторингу якості надання а-послуг та оприлюднення даних про такі результати моніторингу якості обслуговування громадян, і згідно затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 11.08.2021 № 864).

Зазначимо, що у зв'язку з війною, наша держава є наразі однією із країн з найбільшою кількістю Starlink терміналів. УУ межах міжнародного співробітництва з передовими фірмами у секторі кібербезпеки (Recorded Future, Palantir, Internet 2.0, Looking Glass Global Services, OODA, Chenore, Cyber Harbor та ін.) в країні було вирішено низку домовленостей про надання суб'єктам національної системи кібербезпеки необхідним програм, щоб виокремити і знайти загрози, аналізує запобігання кібершкідливій активності, та приділення уваги на реагування різні кіберінциденти.

Отож, незважаючи на війну в Україні та тяжке життя з значною кількістю тривог, низький рівень економічного розвитку, Україна має на меті продовжувати впровадження цифрової трансформації, у тому числі в сфері ОМС.

1. Пріоритетними елементами електронного урядування у ТГ наразі є такі:

- електронна система нашої охорони здоров'я;
- електронна система освіти та науки;
- цифрова економіка;
- електронне довкілля та ін.

.

Рис. 3.5. Перелік новітніх інструментів, як ими вдало
послугуються наші громади публічної влади в Україні

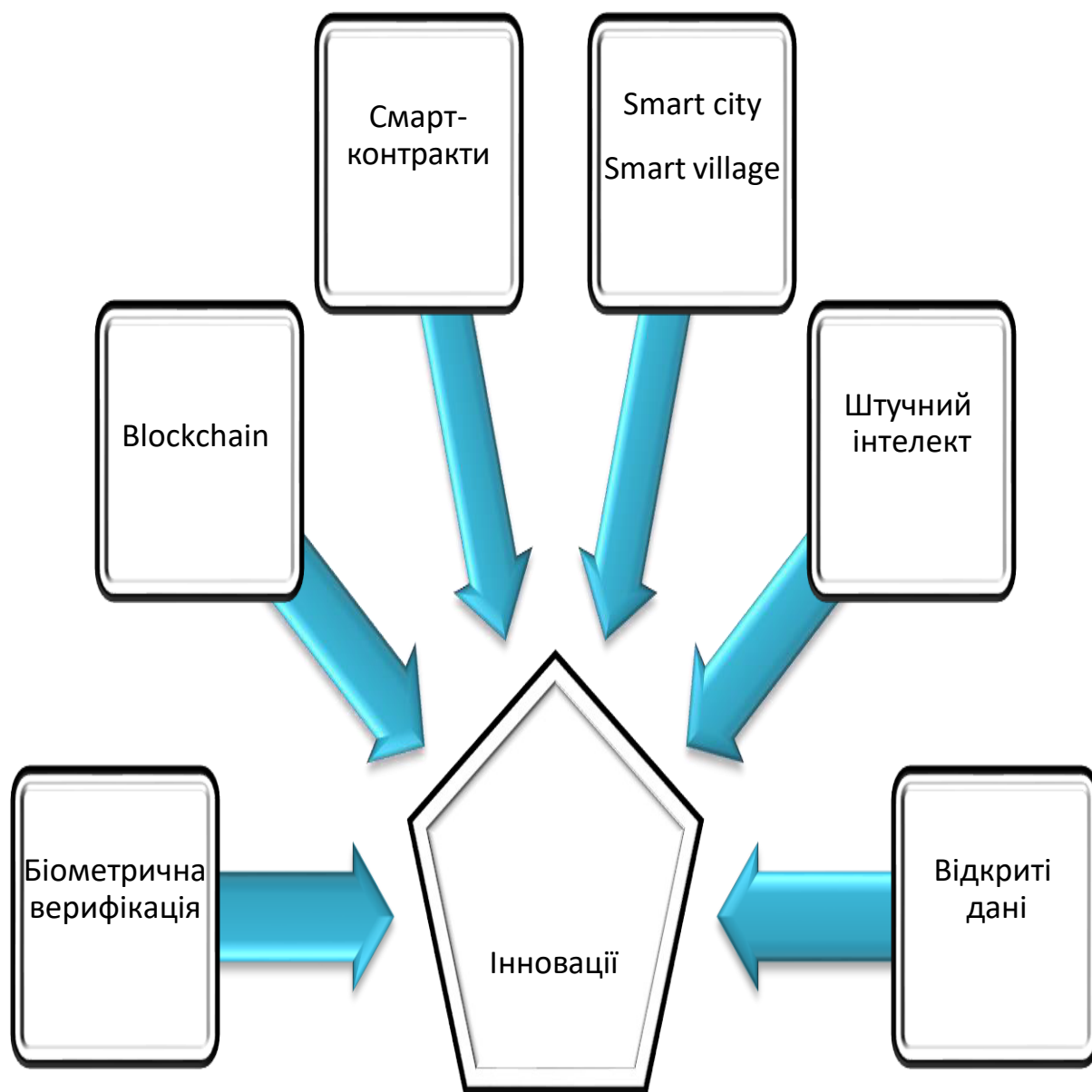

Рис. 3.5. Перелік інноваційних інструментів, які можна
використовуватив діяльності ОМС в нашій державі

Існує кілька проблем, які виникають при управлінні проєктами цифрового врядування. Причини невдачі різноманітні [4, с. 118], але найбільш поширеними є такі: – відсутність внутрішньої відповідальності; – слабка стратегія та/або бачення розвитку; – слабке управління проєктами (включаючи управління технологіями); – неприйнятна технологічна інфраструктура; – проблеми, пов'язані з обміном даними. Ознаки невдач проєктів цифрового врядування можуть бути пов'язані з такими особливостями цифрового врядування: – менеджери проєктів не розуміють потреби користувачів; – масштаби проєкту погано визначені; – неналежне управління змінами в проєкті; – зміни бізнес-потреб; – обмежені терміни; – опір користувачів; – втрата спонсорів; – брак фахівців з відповідними навичками.

Розвиток електронного урядування є одним із завдань нашої держави для модернізації і реформування системи державного управління. При цьому електронне урядування вирізняється з поміж інших сфер своїми характеристиками, сукупністю інституційних структур та процесом їх взаємодії.

Е-урядування від початку впровадження до сьогоднішнього дня постійно еволюціонує та видозмінюється. З'являються нові виклики і

загрози, нові технології і способи їх впровадження. Система державного управління має бути достатньо гнучкою, щоб реагувати на виклики часу.

Навіть країни з розвиненим електронним урядуванням на дуже високому рівні потребують нових підходів і розробки нових методів для вивчення і аналізу функціонування даної сфери. Електронне урядування виникло і розвивається згідно з сучасними світовими тенденціями щодо інформаційно-комунікаційних технологій.

Потреба держави в електронному уряді обумовлена своєю відкритістю, електронною участю та насамперед зручністю. Етапи розвитку електронного урядування мають послідовний характер та висувають ряд вимог до країн які їх проходять.

На сьогоднішній день, в Україні електронне урядування набирає все більшої залученості з боку громадян та держави, а відтак робляться певні кроки до встановлення системи, де присутня двостороння електронна комунікація та інноваційні технології. Методологія оцінки електронного урядування дозволяє оцінити і порівняти розвиток е-урядування в глобальному масштабі та виявити його тенденції.

Висновки до розділу III

Проаналізувавши вітчизняні та зарубіжні праці фахівців, слід виокремити основні напрями вдосконалення механізму діджиталізації ОМС в Україні, які мають на меті:

- прийняття Закону України «Про публічні електронні реєстри»;
- приведення в норму усіх рівнів електронної взаємодії між громадянами нашої держави та згідно до норм ЄС;
- набуття чинності Закону «Про віртуальні активи»;
- забезпечення становлення е-урядування в ОМС;
- введення цифровізації у виборчий процес.

Світова тенденції в означеній сфері пропонують спектр інноваційних інструментів, технологій, нових підходів до управлінських рішень, запровадження яких у ОМС довело значну ефективність та які можливо послуговуватися в діяльності ТГ в Україні.

Отже, більшість країн світу вже переходять до комплексного управління електронним урядуванням, що перетворює державу на цифро-ву сервісну платформу, орієнтовану на забезпечення прав і свобод громадян, створення рівних можливостей для їх реалізації.

Під впливом цифрових технологій транс-формується система державного управління та поступово формується нова модель системи. Ця електронна модель пропагує суспільству від-крити та прозору діяльність державних інституцій через залучення населення до мережі Інтер-нет та відкритих даних.

Враховуючи стрімкий розвиток інформаційного суспільства, саме сьогодні Україні дуже важливо орієнтувати вектор застосування інноваційних технологій у напрям-ку забезпечення конституційно закріплених прав, свобод і інтересів українського суспільства.

ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження процесу цифрового врядування в органах місцевого самоврядування та визначення напрямків його удосконалення для забезпечення ефективного та якісного державного управління в Україні дало змогу сформулювати такі висновки:

1. Проаналізовано теоретичні аспекти наукових розвідок сучасних та зарубіжних вчених щодо означеної проблеми. Описано сутність та зміст цифрового врядування в органах місцевого самоврядування. Акцентовано, що в подальшому є необхідність аналізу багатьох чинників, що впливають на формування цифрового суспільства, зокрема, в органах місцевого самоврядування в наш час. Цифровізація органів влади призведе до якісних змін у прийнятті рішень та сприятиме підвищенню цифрових компетентностей державних службовців.
2. Охарактеризовано дослідження сучасних вчених щодо трактування основних понять: «місцеве самоврядування», «територіальна громада», «цифровізація». Констатовано, що єдиного визначення означених дефініцій у фахових доробках науковців наразі відсутні. Виходячи з вищезазначеного, зауважимо, що дефініції цифровізація та цифрова трансформація не має чіткого визначення. Але, можна констатувати, що вони між собою мають багато спільного, отже пов'язані.
3. Вивчено актуальні за останні роки з нормативно-правових актів із питань електронного урядування в органах МС за останні роки.
Встановлено, що нормативно-правове забезпечення, що гарантує участь громадян у прийнятті рішень ОМС, ґрунтується на таких документах, як: Міжнародних договорах України; Конституції

України; Законах України; Актах Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих ОВВ, а також органів МС.

4. Цифрове урядування в Україні є явищем новим і дослідженим лише частково. Нагальним питанням є детальний його аналіз та принципи впровадження в сучасні органи місцевого самоврядування. На сьогодні у світі не існує універсальної моделі електронного урядування. Особливості систем державного управління, що функціонують в державах світу, обумовлюють специфіку обраних і впроваджених моделей е-урядування країн. Науковці постійно вивчають передовий світовий досвід і намагаються класифікувати моделі за різними ознаками.
5. Серед існуючих у світі класифікацій моделей е-урядування вбачаються, що більш розповсюдженим є поділ моделей е-урядування в залежності від визначення ролей (місць) державних органів (інституцій) і суспільства у процесах формування напрямків державної політики, розробки та прийняття нормативних актів, формування суспільної думки тощо [9]. Найбільш розповсюдженим є поділ на моделі електронного урядування: e-Government 1.0 і e-Government 2.0. Для першої, e-Government 1.0
6. Головним чинником, що проводить аналіз особливостей нормативно-правового забезпечення питань електронного урядування є територія, до якої належить окрема з держав, враховуючи геополітичні площини.

Більшість країн світу вже переходять до комплексного управління електронним урядуванням, що перетворює державу на цифрову сервісну платформу, орієнтовану на забезпечення прав і свобод громадян, створення рівних можливостей для їх реалізації. Під впливом цифрових технологій трансформується система державного управління та поступово

формується нова модель системи. Ця електронна модель пропагує суспільству від-крити та прозору діяльність державних інститу-цій через залучення населення до мережі Інтер-нет та відкритих даних. Враховуючи стрімкий розвиток інформаційного суспільства, саме сьо-годні Україні дуже важливо орієнтувати вектор застосування інноваційних технологій у напрям-ку забезпечення конституційно закріплених прав, свобод і інтересів українського суспільства.⁷ Пріоритетними елементами електронного урядування у ТГ наразі є такі:

- електронна система нашої охорони здоров'я;
- електронна система освіти та науки;
- цифрова економіка;
- електронне довкілля та ін.

8. Перспектива перспективу у напрямках цифровізації в громадах держави є такою:

- значне поширення рівня цифровізації в ОМС на місцях;
- розвинення та поширення нових сучасних електронних сервісів, враховуючи кращі Європейські практики;
- функціонування сучасних адміністративних послуг в громадах;
- значно більше розвивати електронні платежі;
- ще не всі ТГ послуговуються електронним документообігом;
- впровадити єдину реєстрацію ветеранів війни;
- застосування постійного моніторингу цифрових послуг в громадах;

Слід використовувати технології: Blockchain, що є перспективним та інноваційним напрямом; «Smart City» та «Smart village», які спрямовані на організацію оптимальної системи управління міською інфраструктурою і сільськими територіями; технології послуговування можливостями

штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Бабінова О. Основні елементи, принципи та форми взаємодії органів публічної влади з громадськістю. *Актуальні проблеми держ. упр.*: зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2005. № 1 (19). С. 83– 90.
2. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Х.: Основа, 1996. 396 с.
3. Батанов О. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. К. : ВД «Ін Юре», 2003. 512с.
4. Батанов О. Політичні партії та територіальні громади як суб'єкти муніципального виборчого процесу. *Вісник Центральної виборчої комісії*, 2005.
5. Бессонова М., Бірюков О., Бондарук С. Основи демократії: навч. посібник / за заг. ред. А. Колодій. Київ: Ай Бі, 2002. 684 с.
6. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні: навч. посібник. К.: Атіка, 2000. 259 с.
7. Білоусько Т., Яковлєва К. Інформаційні технології в діяльності державних органів виконавчої влади. Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». 2016. С. 144–148.
8. Біркхольц К. Економічний розвиток громади та його потенціал / матеріал до семінару “Економічний розвиток громади”, організованого Мережею асоціацій органів місцевого самоврядування органів місцевого самоврядування Південно-Східної Європи. Берлін, 2005.
9. Борденюк В. Діалектика співвідношення місцевого самоврядування та державного управління. *Право України*, 2002. № 12. С.120.
10. Бородін Є., Піскоха Н., Демошенко Г. Проблеми і переваги цифровізація місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9. № 4. С.95 – 103.
11. Бутко І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні. *Місцеве та регіональне самоврядування в Україні*,

1992. № 3. С.8.

12. Верменич Я.В. Територіальна управлінська система в Україні: теоретико- методологічні проблеми оптимізації. *Український історичний журнал*, 2006. № 6. С.183.

13. Виборчий кодекс України: Кодекс України, Закон від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 10.05.2022)

14. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Електронний ресурс. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Криворізька міська громада](https://uk.wikipedia.org/wiki/Криворізька_міська_громада) (дата звернення: 25.05.2023)

15. Впровадження електронного врядування та електронної демократії на місцевому рівні. URL: content/uploads/2019/12/Vprovadzhennya-elektronного-vryaduvannya-ta-elektronnoyi-demokratiyi-na-mistsevomu-rivni.pdf

16. Громадський бюджет. Платформа електронної демократії, <https://budget.e-dem.ua/6810100000/howworks> (дата звернення: 20.02.2023).].

17. Гусаревич, Н. Актуальні питання нормативно-правового забезпечення електронного голосування в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2021. 9(SI). С. 12-15.

18. Департамент інформаційно-комунікаційних технологій. Офіційний портал Києва : вебсайт. URL: https://kyivcity.gov.ua/kyiv_ta_miska_vlada/departamenty_ta_upravlinnia/departament_informatsiino-komunikatsiinykh_tekhnolohii.html (дата звернення: 18.09.2024).

19. Державні послуги онлайн, «Diiia», <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 30.01.2023)..

20. Держава і громадське суспільство: партнерські комунікації у глобальному світі: навч.-метод. посіб. / В. Бебик, В. Бортніков, Л. Дегтерьова, А.Кудряченко. / за ред. В. Бебіка. Київ: Леста, 2006. 248 с.

21. Державне управління: філософські, світоглядні та методологічні проблеми: монографія / за заг. ред. В.М. Князева. К.: НАДУ; Міленіум, 2003. 320 с.

22. Деякі питання цифрового розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-п#Text> (дата звернення: 30.10.2024).
23. Дробот І.О. Гарантування місцевого самоврядування: теоретико-методологічний аспект: монографія. Львів: ЛПІДУ НАДУ, 2006. 252 с.
24. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
25. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985. URL: https://www.coe.int/t/t4/legislation/conventions/convention_on_local_government.asp
26. Єсімов С. Використання інформаційних технологій як предмет адміністративно-правового регулювання. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». 2015. № 827. С. 24–29.
27. Інформаційно-аналітичний звіт про результати надання освітніх послуг закладами освіти на підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування за державним замовленням НАДС у 2023 році. Нац. агентство України з питань держ. служби. Київ, 2024. 40 с. URL: <http://surl.li/rtezm>

28. Загальна декларація прав людини: ООН; Декларація від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 10.05.2022)
29. Закон про місцеве самоврядування в Україні: науково-практичний коментар / В.Ф. Опришко, М.Ф. Веремечук, В.В. Медведчук та ін.; Київ: Інститут Законодавства Верховної Ради України, 1999. 212 с.
30. Запровадження системи електронного документообігу в Україні. URL: <http://old.minjust.gov.ua/7546> (дата звернення: 18.09.2023).
31. Качний О. Законодавчі аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій – стратегічного напрямку оптимізації державного управління // Державне управління: удосконалення та розвиток: Електронне наукове фахове видання Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. 2015. №5. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=853> (дата звернення: 07.07.2023).
32. Квітка С., Мазур О. Доступ до мережі Інтернет через мобільні пристрої: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2019. 7(9-10). С. 5-18.
33. Квітка С., Титаренко О., Мазур О. Оцінка стану цифрового розвитку адміністративно-територіальних одиниць Дніпропетровської області. *Аспекти публічного управління*. 2019. 7(11). С. 15-25.
34. . К. Глоба, І. Вахліс. Закон України «Про штучний інтелект»: він є? *Юридична Газета*. 13 березня 2023. Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/-zakon-ukrayini-pro-shtuchniy-intelekt-vin-e.html>
35. Коваленко А. А. Теорія і практика місцевого самоврядування в Україні. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН Укр., 2002. 464 с.
36. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). ООН; Конвенція, Перелік, Міжнародний документ від 25.06.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення: 06.05.2022)

37. Кабінет міністрів України, *Мінцифри запустило платформу «СВОЇ» для взаємодії гро мад із населенням*, <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-zapustila-platformu-svoyi-dlya-vzaye-modiyi-gromad-iz-naselennyam> (дата звернення: 20.02.2023).
38. Конституційне право України: підручник / за ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. К.: Укр. центр правн. студій, 1999. 376 с.
39. Конституційне право України: підручник /за ред. В.Ф. Погорілка. К: Наукова думка, 1999. 634 с.
40. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. No 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text> (дата звернення: 30.10.2024).
41. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 06.05.2024)
42. Лациба М., Л. Вінніков, Д. Сідельнік Український Пріоритети розвитку громадянського суспільства України. К.: УНЦПД, 2008. 188 с.
43. Лопушинський І.В. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2018, №2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf
44. Матвієнко А.С. Місцеве самоврядування як ключовий суб’єкт децентралізації влади. *Віче*, 2008. №10. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/959/>.
45. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН; Пакт від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 06.05.2023)
46. Міллер Д. Інституції з поширення знань – Рух за перетворення провідників змін на провідників обміну / збірка матеріалів до курсу “Економічний розвиток громади”, Університет Конкордія, Монреаль, 2005.

47. Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми і перспективи: монографія / В. М. Бесчастний, Ю. В. Делія, В. А. Устименко та ін. Донецьк:
48. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми та перспективи: монографія / за ред. В.М. Бесчастного. Донецьк: Донецький юрид. ін-т при Донецькому національному ун-ті, 2005. С.37.
49. Місцеві вибори в Україні: проблеми правового регулювання. *Лабораторія законодавчих ініціатив*. URL:
<https://parlament.org.ua/2006/03/07/local-elections-regulation-1/місцевому>
самоврядуванні / *Державне управління: теорія і практика* / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Юрінком Інтер, 1998. С.111.
50. Міщук Є. В., Гарасюк О. А., Рицко О. І. Визначення проблем та стратегія управління розвитком територій об'єднаних громад. *Державне*
51. Муха Н. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в органах виконавчої влади. Науковий блог Національного університету «Острозька академія» : вебсайт. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/vykorystannya-informatsijno-komunikatsijnyh-tehnolohij-uorhanah-vykonavchoji-vlady>
(дата звернення: 18.09.2024).
52. Мяловицька Н. Виборчі системи і досвід європейських держав. *Вісник Центральної виборчої комісії*, 2008. №1 (11). С.61-70.
53. Николаїшин Б.Н. Місцеві вибори як базовий механізм формування відносин між органами публічної влади і територіальними громадами: зарубіжний досвід. *Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України*. Вип. 4(23). Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2014. С. 212-228.
54. Николаїшин Б.Н. Правове регулювання відносин між органами публічної влади і територіальними громадами в Україні. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління* / за заг.

ред. В.С. Загорського, А.В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. Вип. 39 С. 400-407.

55. Офіційний сайт
https://api.egap.in.ua/storage/uploads/images/publication/yak_instrument_elektron_nix_konsultacii_dopomagaje_ukrayincyam_pid_cas_viini/EGAP .

56. Офіційний сайт Мінцифри
https://cms.thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/ministry/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_%D0%9C%D1%96%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%B8_2022.pdf

57. Офіційний сайт Міністерства у справах ветеранів України
<https://mva.gov.ua/presenter/category/>

58. Павлов І. Доцільність формування районних у місті рад: аналіз підходів. URL:
[http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04\(7\)/10pivrap.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04(7)/10pivrap.pdf)

59. План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування / за заг. ред. Т. Мотренка. Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2010. 396 с.

60. Посібник з розвитку громад: Практичний poradnik для небайдужих / кол.авт.: Л.О.Єльчева, І.М.Ібрагімова та ін. К.: 2007. 458 с.

61. *Потенціал цифрової трансформації у громадах України*, «Вокс Україна», [https:// voxukraine.org/potentsial-tsyfrovoyi-transformatsiyi-u-gromadah-ukrayiny/](https://voxukraine.org/potentsial-tsyfrovoyi-transformatsiyi-u-gromadah-ukrayiny/) (дата звернення: 20.01.2023)..

62. Правові умови розвитку громадянського суспільства в Україні. Що потрібно зробити? / М. Лациба, А. Красносільська та ін. Київ: Агенство “Україна”, 2011. 132 с.

63. Прієшкіна О.В. Місцеве самоврядування в Україні: правове регулювання безпосередньої демократії: навч. посібник. Київ: Кондор, 2004.336 с.

64. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text> (дата звернення: 06.05.2022)
65. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації): проект Закону України № 2217а від 01.07.2015. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812 (дата звернення: 06.05.2022)
66. Про всеукраїнський та місцеві референдуми: Закон України від 03.07.1991 № 1286-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-12> (дата звернення: 08.05.2022)
67. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2929- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>. (дата звернення: 06.05.2022)
68. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010->
69. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text> (дата звернення: 06.05.2022)
70. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: постанова Кабінету міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.05.2023)
71. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.05.2022)
72. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97->
73. Про Національну програму інформатизації : Закон України: від

04.02.1998 № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.09.2021).

74. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text> (дата звернення: 10.05.2022)

75. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> (дата звернення: 08.05.2022)

76. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення 06.10.2024)

77. Про схвалення концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 № 2250-р. Офіційний вісник України. 2010. № 97. Ст. 3443.

78. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018- 2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/proshvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-rokita-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 20.06.2023).

79. Проживання в Україні: постанова Верховної Ради України від 17 грудня 1993 року № 3748-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3748-12#Text> (дата звернення: 06.05.2024)

80. Романенко Е.О. Електронний уряд – нова модель інформаційно-комунікативних відносин. Європейські перспективи. 2015. Вип. 6. С. 75–79.

81. Сенктон Є. Системи міського управління / перекл. з англ. С. Куц, гол. ред. і автор передм. Дж. Перлін, наук. ред. В.Пасісніченко. Х.: Центр освітніх

ініціатив, 2001. 96 с.

82. Система електронного документообігу АСКОД. URL: <https://askod.online/terms-of-use.ua.html> (дата звернення: 18.09.2023).

83. Спільнота Розумні Регіони. Мінцифра оголошує про запуск спільноти для лідерів цифрової трансформації в регіонах. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <http://surl.li/qwnhu> (дата звернення: 01.03.2024).

84. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text>.

85. Сушинський О.І. Місцеве самоврядування в Україні у контексті публічної влади. *Актуальні проблеми державного управління*: Зб. наук. пр. Укр.Академії держ. упр. при Президентові України, 2000. Вип.4. С. 168-190.

86. Тодика Ю.М., Серьогін В.О. Конституційний принцип гласності: поняття та сутність. *Вісник Академії правових наук України*, 1998. №1 (12).

87. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук та ін. / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

88. Участь громадськості: посібник / за ред. Джини Гілбрет Хол дар, О. Захарченко. Київ: Дизайн-студія “iMedia”, 2002. 149 с.

89. Цілі сталого розвитку. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html> (дата звернення: 27.10.2023).

90. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату / В.С. Куйбіда, О.В. Карпенко, В.В. Наместнік // *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Серія : Державне управління. 2018. № 1. С. 5–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3 (дата звернення: 27.10.2023).

91. Яворський В.Д. Місцеве самоврядування і вибори в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. Харків: Право, 2002. Випуск 2. С. 45-49.
92. Ярічевська Л.В. Місцеве самоврядування в умовах демократії (порівняльний аспект) / Місцеве самоврядування в умовах демократичної держави: збірник наукових доповідей / За ред. Ю.П. Битяка. Харків: Право, 2005. С.8.
93. Arnstein Sherry R. A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, July 1969. Vol. 35. № 4. P. 216-224.
94. Benefits of Digital Transformation for Local Government. 2020. URL: <https://www.govpilot.com/blog/benefits-of-digital-transformation-for-local-governments>)
95. Zákon č. 539/2008 Z. z. Zákon o podpore regionálneho rozvoja. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-539>.
96. Electoral systems and voting procedures at local level. *Report by Steering Committee on Local and Regional Democracy. Series "Local and regional*
97. Finegold, Kenneth. Experts and Politicians: Reform Challtges to Machine Politocs in New York, Cleveland, and Chicago. Princeton: Prenceton University Press, 1995.
98. Haughton, Graham. Community Economic Development. Printed in the United Kindom for the Stationary Office by Albert Gait Ltd, Routledge, 2002. 276 p.
99. https://kr.gov.ua/ua/news/pg/260220127411935_n/ (дата звернення: 25.05.2023)
100. OECD/UNDP Resource Book on Sustainable Development Strategies (Збірка матеріалів зі стратегії сталого розвитку), London, 2002.
101. Sancton, Andrew Governing Canada's City-Regions. Montereal: Institute for Research on Public Policy, 1994.
102. Shragge, Eric. Community Economic Development: In Search of

Empowerment. Montreal: Black Rose Books, 1993. 141 c.

103. Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatow i sejmikow wojewodztw // Dziennik Ustaw. – 1998. – № 95. – Poz. 602.

104. United Nations E-government survey 2020. Digital Government in the Decade of Action for Sustainable Development. URL: [https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20\(Full%20Report\).pdf](https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20(Full%20Report).pdf) (дата звернення: 27.10. 2023).

105. Government Transformation Strategy. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/590199/Government_Transformation_Strategy.pdf.

106. The Federal Cloud Computing Strategy. URL: <https://www.doi.gov/cloud/strategy#:~:text=The%20Cloud%20First%20Policy%20was,before%20making%20any%20new%20investments>.